

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalárska práca

2015

Marián Oravec

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Marián Oravec

Šanghajská organizácia spolupráce
—
záujmy členských štátov

Bakalárska práca

Praha 2015

Autor práce: **Marián Oravec**

Vedúci práce: **PhDr. Slavomír Horák, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2015

Bibliografický záznam

ORAVEC, Marián. *Šanghajska organizácia spolupráce - záujmy členských štátov*. Praha, 2015. 51 s. Bakalárska práca (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálnych vied, Institut mezinárodních studií. Katedra ruských a východoevropských studií. Vedúci bakalárskej práce PhDr. Slavomír Horák, Ph.D.

Abstrakt

Táto práca sa zaoberá záujmami členských štátov Šanghajskej organizácie spolupráce, s užším zameraním na záujmy štyroch stredoázijských členov tejto organizácie. V prvých dvoch kapitolách sa venuje teoretickým prístupom k medzinárodným vzťahom a pojmu záujem štátu. Práca považuje za najvhodnejší teoretický prístup pre aplikáciu liberálne-idealistickú tradíciu. Neexistuje jednotná, všeobecne uznávaná definícia pojmu záujem štátu, preto posudzovanie národného záujmu má vždy subjektívny charakter. Záujmy sledovaných štátov sú následne porovnávané v troch kapitolách zameraných na politický pohľad, bezpečnostnú a ekonomickú spoluprácu. Jedinou oblasťou spolupráce, v rámci sledovanej medzinárodnej organizácie, s hmatateľnými výsledkami je bezpečnostná spolupráca. Ekonomická spolupráca medzi sledovanými štátmi ako členmi Šanghajskej organizácie spolupráce je síce verbálne deklarovaná, jej reálne výsledky však nie sú viditeľné. Práca prichádza k záveru, že spoločnými záujmami štyroch stredoázijských štátov je oblasť bezpečnostnej a ekonomickej spolupráce, spolupráca na rozvoji dopravnej infraštruktúry, ako i riešenie energetických otázok a otázok súvisiacich s vodnými zdrojmi. Špecifické záujmy sledovaných štátov sú determinované ich geografickou polohou a charakteristikou, energetickou situáciou či vzťahmi so susednými štátmi.

Abstract

This thesis examines the interests of the Member States of the Shanghai Cooperation Organisation with a narrow focus on the interests of the four Central Asian members of the organization. The first two chapters are devoted to theoretical approaches to international relations and the concept of state interest. The work considers liberal-idealistic tradition as the most suitable theoretical approach for applying. There is no single, universally accepted definition of state interest, therefore the assessment of national interest is always subjective in nature. The state interests are then compared in the three chapters focusing on political view, security and economic cooperation. The security cooperation within the international organization is the only area of cooperation with tangible results. Economic cooperation among the countries as members of the Shanghai Cooperation Organization is indeed verbally declared, however, the real results are not visible. The work concludes that the common interests of the four Central Asian states are in the area of security and economic cooperation, cooperation in transport infrastructure development, as well as solving energy issues and issues related to water resources. Specific interests of the monitored countries are determined by their geographical location and characteristics, energy situation and relations with neighboring countries.

Kľúčové slová

Šanghajska organizácia spolupráce, medzinárodné vzťahy, záujmy štátov, Stredná Ázia, bezpečnostná spolupráca, ekonomická spolupráca

Keywords

Shanghai Cooperation Organisation, international relations, interests of states, Central Asia, security cooperation, economic cooperation

Rozsah práce: 62 368 znakov.

Prehlásenie

1. Prehlasujem, že som predkladanú prácu spracoval samostatne a použil len uvedené pramene a literatúru.
2. Prehlasujem, že práca nebola využitá k získaniu iného titulu.
3. Súhlasím s tým, aby práca bola sprístupnená pre študijné a výskumné účely.

V Prahe dňa 13. 5. 2015

Marián Oravec

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som sa rád poďakoval najmä vedúcemu mojej práce, PhDr. Slavomírovi Horákovi, Ph.D., za odborné usmernenie a cenné pripomienky, ktoré mi počas prípravy tejto práce poskytol.

Obsah

ÚVOD.....	2
1. TEÓRIE MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV A ZÁUJEM ŠTÁTU	4
1.1 POJEM ZÁUJEM ŠTÁTU.....	7
2. ŠANGHAJSKÁ ORGANIZÁCIA SPOLUPRÁCE - PREDSTAVENIE	9
2.1 PRÁVNY ROZBOR ZAKLADAJÚCICH DOKUMENTOV.....	11
3. POLITICKÝ POHĽAD	15
4. BEZPEČNOSTNÁ SPOLUPRÁCA	18
4.1 TERORIZMUS.....	20
5. EKONOMICKÁ SPOLUPRÁCA.....	27
5.1 ENERGETICKÝ KLUB.....	35
ZÁVER	39
SUMMARY	41
POUŽITÁ LITERATÚRA	43

Úvod

Témou tejto práce je Šanghajska organizácia spolupráce (ŠOS) a záujmy jednotlivých členských štátov tejto organizácie – s užším zameraním na štáty stredoázijského regiónu. Téma ma zaujala z dôvodu, že sa jedná o medzinárodnú organizáciu šiestich štátov prevažne ázijského priestoru s viac než 1,5 mld obyvateľov, medzi ktorými je i Rusko a Čína – krajiny, ktoré v posledných rokoch narušujú od 90-tých rokov 20. storočia ustálené hegemonické postavenie USA v dnešnom svete. Domnievam sa, že význam tejto organizácie môže do budúcnosti vzrastať.

Predmetom skúmania v tejto práci sú národné záujmy – pojem, vo vzťahu ku ktorému je nepravdepodobné, že niekedy dôjde k väčšinovej zhode na jeho obsahovom význame. Napriek tomu bolo mojim cieľom odpovedať na nasledujúce otázky. Aké sú záujmy jednotlivých členských štátov tejto organizácie – primárne štátov Strednej Ázie? Aké sú spoločné a rozdielne záujmy sledovaných štátov vo vzťahu k ich členstvu v ŠOS? Pre tento účel vychádzam z tézy, že ŠOS je ako medzivládna organizácia prínosom pre stredoázijské krajiny v oblasti posilňovania bezpečnosti a ekonomickej spolupráce.

Práca má charakter analýzy textov venovaných mnou zvolenej téme, pričom v jednotlivých kapitolách využívam prvky komparácie.

Problematike medzinárodných vzťahov, a z pohľadu mojej práce záujmom štátov v týchto vzťahoch, sa venuje dostatok domácej i zahraničnej literatúry. Medzi najvýznamnejšie koncepcie v tejto oblasti patrí realizmus, liberálne-idealistická tradícia a behaviorizmus. V českej literatúre sa tejto problematike venuje napr. Drulák (Teorie mezinárodních vztahů, 2003), výrazne známym americkým teoretikom je v tejto oblasti Morgenthau (Politics among nations: the struggle for power and peace, 1993) či Waltz (Theory of International Politics, 1979).

K dispozícii nie je žiadna česká či slovenská monografia špecificky zameraná na ŠOS. Je možné sa stretnúť len s pomerne stručným príspevkami k tejto téme v rámci publikácií, ktoré sa venujú širšiemu - postovietskemu - priestoru (Souleimanov,

Rusko a postsovětský prostor, 2007). Zo zahraničných všeobecne orientovaných publikácií tu patrí napr. Sakwa, Russian Politic and Society, 2008.

Publikácie zamerané špecificky na Šanghajskú organizáciu spolupráce tak nájdeme len v zahraničí. Tu zaraďujem analytickú publikáciu zameranú na energetickú politiku tejto organizácie (Kassenova, The Shanghai Cooperation Energy Club, 2010). Pomerne menšia dostupnosť je venovaná užšie zameranej téme - záujmom členov ŠOS. Bezpečnostným otázkam sa venuje napr. Zhao, Security Building in Central Asia and the SCO, ktorý vidí potrebu členských štátov ŠOS spolupracovať so Spojenými štátmi. Polemitis (How can Central Asian republics benefit from the SCO? 2004) zas vidí záujmy štátov ŠOS vo vzájomnej dohode o obmedzení vojenských aktivít v oblasti.

Prvá kapitola tejto práce je venovaná teoretickým prístupom k medzinárodným vzťahom a rôznym perspektívam na pojem „záujem štátu“. V druhej kapitole predstavujem ŠOS a rozoberám zakladajúce dokumenty tejto medzinárodnej organizácie. V tretej kapitole som sa zameral na politický pohľad na ŠOS, štvrtá kapitola je venovaná bezpečnostnej spolupráci, a v poslednej, piatej kapitole som sa upriamil na ekonomickú spoluprácu medzi členskými krajinami. V záverečnej kapitole ponúkam zhodnotenie záujmov sledovaných krajín a odpovede na položené výskumné otázky.

1. Teórie medzinárodných vzťahov a záujem štátu

V teórii medzinárodných vzťahov existuje niekoľko tradícií či teoretických smerov, ktoré sa pokúsím v nasledujúcej časti predstaviť, a ktoré môžu objasniť záujem štátov na združovaní sa v medzinárodných organizáciách.

Za jednu z najvýznamnejších tradícií sa považuje realistická tradícia. Už samotné pomenovanie tohto prúdu evokuje, že sa jedná o tradíciu, ktorá sama seba chápe ako prúd, ktorý je najviac blízky praxi či skutočnosti v rámci vzťahov medzi štátmi. Drulák vymedzuje realistickú školu na základe nasledujúcich znakov:

- Rozhodujúcou otázkou medzinárodných vzťahov je problém moci, pričom moc je zvyčajne stotožňovaná s vojenskou silou;
- Najvýznamnejšími aktérmi medzinárodných vzťahov sú štáty, ktoré definujú svoje ciele vo forme tzv. národných či štátnych záujmov;
- Štáty sú racionálne jednajúcimi aktérmi, medzi ktorými vládne permanentne nepriateľstvo či rivalita.¹

Morgenthau, predstaviteľ realistického smeru v medzinárodných vzťahoch, sa vo svojom diele priamo zaoberá pojmom (štátneho) záujmu a tento pojem definuje vo vzťahu k moci. Domnieva sa, že bez konceptu národného záujmu by vlastne neexistovala teória politiky – či už domácej alebo zahraničnej. Záujem štátu tak chápe ako reálnu skutočnosť, ktorú je nutné objaviť. Nie je možné tento pojem stotožňovať s osobnými záujmami jednotlivca, napr. najvyššieho predstaviteľa štátu. Podľa Morgenthaua, politický realizmus „... vyžaduje jasné rozlišovanie medzi tým, čo je žiadúce a tým, čo je možné – medzi tým, čo je žiadúce všade a vždy a tým, čo je možné za konkrétnych časových a miestnych okolností.“²

Na konci 20. stor. sa v rámci realistického prúdu začína formovať neorealizmus. Za jeho zakladateľa je zvyčajne považovaný Waltz. Ten vo svojom koncepte národného záujmu prirovnáva štáty (najmä tie veľké) k veľkým

---

¹ Drulák, P., *Teorie mezinárodních vztahů* (Praha: Portál, 2003), 55

korporáciám. Ako sa obchodná spoločnosť snaží o maximalizáciu zisku, štáty sa usilujú o zaistenie svojho prežitia. Súčasťou Waltzovho konceptu je myšlienka, podľa ktorej diplomatické a vojenské kroky štátu musia byť v danom čase starostlivo plánované pre prípad, že prežitie štátu je v nebezpečenstve.³

Ďalšou významnou tradíciou v medzinárodných vzťahoch je liberálno-idealistická tradícia. Tento prúd je v porovnaní s realistickou tradíciou omnoho širší a jeho zjednocujúcim atribútom je myšlienka o možnosti trvalého mieru a spolupráce v medzinárodných vzťahoch. Drulák zhrňuje znaky liberálno-idealistickej tradície nasledovne:

- Dochádza k spochybneniu úlohy štátu ako výlučného aktéra v medzinárodných vzťahoch. Zdôrazňovaná je úloha medzinárodných organizácií, vnútroštátnych subjektov, obchodných spoločností, verejnej mienky a jednotlivcov;
- Spochybnená je i racionalita štátu, keď na štát nie je nahliadané ako na subjekt s jasne definovaným záujmom. Štát je konglomerát rôznych subjektov a záujmov;
- Medzinárodné vzťahy nie sú chápané čisto v politicko-bezpečnostnej dimenzii ale vynára sa i dimenzia hospodárska, normotvorná, kultúrna, technologická, atď.⁴

Za jedného z najvýznamnejších predstaviteľov liberálneho prúdu je označovaný Angell. Ten sa vo svojom diele Veľké ilúzie nevenuje záujmom štátu z pohľadu ako to robí realistická tradícia, ale na druhej strane rozvíja koncept vzájomnej závislosti (interdependence). Za základ medzinárodných vzťahov považuje slobodu medzinárodného obchodu a investícií. Vzájomné prepojovanie ekonomík mocností znemožňuje medzi nimi akýkoľvek vojenský konflikt. Podľa Angella je útočná vojna iracionálna, keďže prostredníctvom medzinárodného obchodu

---

² Morgenthau, H. J., et Thompson, K. W., *Politics among nations: the struggle for power and peace*, (New York: McGraw-Hill, 1993), 7

³ Waltz, K. N., *Theory of International Politics* (New York: McGraw-Hill, 1979), 134

⁴ Drulák, *Teorie mezinárodních vztahů*, 73

a investícií je možné dosiahnuť profit zo zdrojov iného štátu omnoho efektívnejšie než vojenskou okupáciou. V konfrontácii s realistickým prúdom zdôrazňujúcim moc (vojenskú silu), Angell zdôrazňuje, že neplatí žiadna súvislosť medzi hospodárskou prosperitou štátu, ktorá je v jeho ponímaní podstatou, a vojenskou silou (ako dobový príklad uvádza vojensky silné ale zaostalé Rusko a vojensky slabé ale prosperujúce Belgicko).⁵

Poslednou významnou tradíciou, ktorej sa budem v tejto časti venovať, je scientizmus, často označovaný i ako behavioralizmus. Jedná sa o relatívne nový prúd, ktorý kombinuje metódy politickej vedy, matematiky, štatistiky a ekonómie (teória hier, teória racionálnej voľby).⁶ Od už spomenutých tradičných prúdov zaoberajúcich sa medzinárodnými vzťahmi sa tak behavioralizmus líši najmä metódou skúmania. Do popredia sa dostáva pozorovanie a analýza modelov chovania subjektov medzinárodných vzťahov.

Teória racionálnej voľby je často stotožňovaná s racionalizmom, v rámci ktorého sú sociálne a politické fenomény kolektívnym produktom individuálnych rozhodnutí racionálnych aktérov. Títo aktéri alebo hráči volia najvhodnejšiu stratégiu. Tou je jednanie, ktoré s ohľadom na schopnosti hráča a štruktúru vonkajších podnetov a prekážok, najlepšie naplní preferencie aktéra.⁷ Viditeľná je tak jasná súvislosť medzi teóriou racionálnej voľby a teóriou hier, ktorá je v súčasnej dobe predmetom širokého diškurzu. Jedná sa o matematickú teóriu rozhodovania racionálnych a informovaných hráčov, ktorí sú na sebe navzájom závislí.⁸

Z vyššie uvedeného vyplýva, že pojem národného záujmu je pripočítateľný tradičnej realistickej tradícii, ktorou bol tento pojem i definovaný. Ostatné teoretické prúdy tento koncept odmietajú a kritizujú. Predmetom ich kritiky je chápanie národného záujmu ako niečoho objektívne daného. Kým pre liberálov je národný záujem v skutočnosti záujem tej skupiny, ktorá práve mocensky ovláda štát,

---

⁵ Podľa Drulák, *Teorie mezinárodních vztahů*, 74

⁶ Smolík, J., *Úvod do studia mezinárodních vztahů*, (Praha: Grada Publishing, 2014), 88

⁷ Kratochvíl, P. et Drulák, P., eds., *Encyklopedie mezinárodních vztahů*, (Praha: Portál, 2009), 299

⁸ Vid' napr. Drulák, *Teorie mezinárodních vztahů*, 94 a nasl.

marxistický prúd je ešte radikálnejší, keď sa domnieva, že národný záujem nielen maskuje záujmy dominantnej skupiny (triedy), ktorá spoločnosť ovláda, ale že sú tieto záujmy v priamom protiklade voči záujmom ostatných spoločenských tried.⁹

1.1 Pojem záujem štátu

Pojmom „záujem štátu“ sa zaoberajú teoretici i predstavitelia štátov už niekoľko storočí. V nasledujúcej časti sa pokúsim na tento pojem nahliadnuť ako z historického tak zo súčasného pohľadu.

V odbornej literatúre sa pre pojem „záujem štátu“ často používa francúzsky ekvivalent „raison d'état“, vychádzajúci z politiky ministra a kardinála Richelieu. V tejto súvislosti je tento pojem možné definovať ako „čisto politický dôvod k akcii zo strany panovníka alebo vlády, najmä tam, kde sa jedná o odklon od otvorenosti, spravodlivosti a poctivosti“.¹⁰ Túto definíciu vnímam len ako jednu z možných definícií diskutovaného pojmu.

Historické vnímanie pojmu „raison d'état“ nám ponúka filozof Mill, keď uvádza, že „Raison d'état, teda komfort vlády a podpora existujúcej authority, bol považovaný za dostatočné vysvetlenie a ospravedlnenie najohavnejších zločinov“.¹¹

O niečo novšiu definíciu pojmu nám prináša americký diplomat Kennan, ktorý národné záujmy definuje ako „... záujmy národnej spoločnosti, ktorými sa má vláda zaoberať, sú v podstate tie, týkajúce sa vojenskej bezpečnosti, integrity politického života a blaha svojich občanov“. Tieto potreby podľa Kennana nemajú morálnu kvalitu, vyplývajú zo samotnej existencie národného štátu a jeho suverenity. Sú teda nevyhnutnosťou národného štátu a nie je možné ich klasifikovať buď ako „dobré“ alebo „zlé“.¹²

---

⁹ Kratochvíl, P. et Drulák, P., eds., *Encyklopedie mezinárodních vztahů*, 193

¹⁰ „Raison d'état“, Oxford Dictionaries, <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/raison-d%27etat> (stiahnuté 1. 5. 2015)

¹¹ Mill, J. S., *On Liberty and Other Essays*, (Digireads.com Publishing, 2010), 286

¹² Kennan, G. F., *Morality and Foreign Policy*, Foreign Affairs, Winter 1985/86, Volume 64, Number 2, <http://www.foreignaffairs.com/articles/40521/george-f-kennan/morality-and-foreign-policy> (stiahnuté 1. 5. 2015)

Ruský politológ Ulitin chápe národný záujem ako úmyselnú, formálne vyjadrenú objektívnu potrebu spoločnosti vyplývajúcu z jej národných hodnôt a zameranú na zachovanie, vytvorenie či dosiahnutie priaznivých podmienok pre jej stabilnú existenciu a stály, progresívny rozvoj. Ulitin nám ponúka i rozdelenie národných záujmov, ktoré tvoria hierarchickú štruktúru a ich možné delenie je podľa:

- Oblasť: politické, ekonomické, vojenské, ideologické, kultúrne, informačné;
- Miery ich stabilnosti v čase: okamžité (do 1 roka), krátkodobé (1 – 5 rokov), strednodobé (5 – 20 rokov), dlhodobé (20 – 50 rokov), budúce (nad 50 rokov);
- Stupňa dôležitosti pre spoločnosť a štát: životne dôležité, dôležité (taktické), periférne (operatívne);
- Vzťahu medzi zúčastnenými stranami: konfrontačné, divergentné, spájajúce;
- Územného zamerania: globálne, regionálne, lokálne.¹³

Existuje však právne záväzná definícia pojmu „národný záujem“? Charta Organizácie spojených národov zdôrazňuje skúmaný pojem na niekoľkých miestach, jedná sa však prevažne o úpravu procedurálneho fungovania tejto medzinárodnej organizácie, a text Charty nám neposkytuje priame obsahové stanovenie pojmu.¹⁴ Medzinárodné právo nám však naznačuje pomerne jasné kontúry širšieho pojmu, a to spoločných záujmov medzinárodného spoločenstva. Tie možno zrekonštruovať na základe úvodných ustanovení Charty, ktoré definujú ciele tejto medzinárodnej organizácie. Medzi najvýznamnejšie spoločné záujmy medzinárodného spoločenstva, bez ambície na ich uzatvorený výpočet, tak považujem:

- zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti;
- mierové riešenie sporov;

---

¹³ Ulitin, R. R., *Sootnošenie ponjatij "nacional'nyj interes" i "nacional'naja bezopasnost" v trudah zapadnyh i otečestvennyh issledovatelej*, Vestnik Nižegorodského universiteta im. N.I. Lobačevského, Serija Istorija. Politologija. Meždunarodnye otnošenija, 1/2003, 129 - 137

¹⁴ Napr. čl. 31 Charty OSN hovorí, že každý člen OSN, ktorý nie je členom Bezpečnostnej rady, môže sa bez hlasovacieho práva zúčastniť na rozprave o každej otázke predloženej Bezpečnostnej rade, kedykoľvek ona usúdi, že záujmy tohto člena sú osobitne dotknuté.

- rozvoj priateľských vzťahov medzi národmi, založenými na úcte k zásade rovnoprávnosti a sebaurčenia národov;
- podpora a posilňovanie úcty k ľudským právam a základným slobodám.¹⁵

Kofi Annan v súvislosti s pojmom spoločných (či kolektívnych) záujmoch si kladie otázky ako možno národný záujem definovať, koho úlohou je takúto definíciu poskytnúť a kto a na základe čoho bude dbať o jeho ochranu. V novom storočí hovorí o potrebe novej definície „národného záujmu“, čo by malo „... viesť štáty k nájdeniu spoločných cieľov a hodnôt. V kontexte mnohých výziev, ktorým ľudstvo dnes čelí, kolektívny záujem je národný záujem“.¹⁶

Z hľadiska zamerania témy tejto práce na ŠOS, považujem za dôležité uviesť výskumný príspevok Bearce a Bondanella. Za použitia údajov zameraných na dyadickú záujmovú podobnosť a na základe svojho empirického výskumu autori potvrdili konštruktivistickú socializačnú hypotézu, podľa ktorej sa záujmy členských štátov medzivládnych organizácií časom zbližujú. Medzivládne organizácie tak podporujú konvergenciu záujmov svojich členov. Túto hypotézu sa však autorom nepodarilo potvrdiť v prípade neštruktúrovaných medzivládnych organizácií. Zároveň platí, že v prípade, že sa v rámci medzivládnych organizácií zvyšuje nerovnováha moci, čo môže byť dané prístupom veľmocí, ktoré používajú takéto organizácie ako donucovacie prostriedky, inštitucionálna socializácia sa oslabuje.¹⁷

2. Šanghajska organizácia spolupráce - predstavenie

Po skončení studenej vojny došlo na pomerne krátku dobu k ustáleniu medzinárodného spoločenstva vybudovaného na princípe hegemonického postavenia USA. Takto vybalansovaný unipolárny systém je v posledných rokoch narušovaný

¹⁵ Čl. 1 Charty OSN

¹⁶ Annan, K., *Two concepts of sovereignty*, The Economist, Sep 16, 1999, <http://www.economist.com/node/324795> (stiahnuté 1. 5. 2015)

¹⁷ Bearce, D. H. et Bondanella, S., *Intergovernmental Organizations, Socialization and Member-State Interest Convergence*, International Organization, Vol. 61, No. 4 (Autumn, 2007), 703-733

snahou niektorých štátov o uvoľnenie tohto ustáleného poriadku. Medzi tieto štáty je možné zaradiť i Rusko a Čínu, ktorých politická, hospodárska a vojenská moc rastie, a spolu s touto mocou rastie aj ich sebavedomie a ašpirácie na medzinárodnej scéne. Práve Rusko a Čína sú spolu so štyrmi stredoázijskými štátmi (Kazachstan, Uzbekistan, Kirgizsko a Tadžikistan) členmi Šanghajskej organizácie spolupráce (ŠOS).

Predchodkyňou tejto medzinárodnej medzivládnej oblastnej organizácie bola Šanghajska päťka, ktorá bola založená na viacerých medzivládnych stretnutiach uskutočňovaných od roku 1996 s cieľom riešiť vzájomné otázky súvisiace s hranicami medzi členskými krajinami. V roku 2001 sa k spolupráci pričlenil i Uzbekistan, od tejto doby sa táto medzivládna spolupráca označuje ako ŠOS. Právnym základom spolupráce sa stala Šanghajska deklarácia z júna 2001.

Spolupráca je budovaná na pravidelných každoročných summitoch hláv štátov, ktoré sa cyklicky konajú v rôznych členských štátoch organizácie. Do dnešného dňa si ŠOS vytvorila dva stále orgány. Stály sekretariát ŠOS bol umiestnený v Pekingu a Regionálna štruktúra pre boj proti terorizmu (RATS) v Taškente. Od januára 2013 sú na čele týchto orgánov Dmitry Mezentsev z Ruska (stály sekretár) a Zhang Xinfeng z Číny (výkonný riaditeľ RATS).¹⁸

ŠOS je medzivládnu organizáciou. Otázkou je, či spĺňa náležitosti regionálnej organizácie podľa Charty OSN. Tá síce sama neposkytuje definíciu regionálnej organizácie, avšak na základe jej interpretácie, ako aj zakladajúcich zmlúv ŠOS, ktoré sa na medzinárodnoprávne dokumenty odvolávajú, je možné dôjsť k záveru, že ŠOS je skutočne regionálnou medzinárodnou organizáciou v zmysle Charty OSN.¹⁹ Tým sú splnené podmienky, aby sa ŠOS mohla v zmysle ustanovení Charty OSN zúčastňovať

---

¹⁸ Brief introduction to the Shanghai Cooperation Organisation, SCO website, <http://www.sectsc.org/EN123/brief.asp> (stiahnuté 1. 5. 2015)

¹⁹ Al-Qahtani, M., *The Shanghai Cooperation Organization and the Law of International Organizations*, Chinese Journal of International Law (2006) 5 (1), 129-147

na mierovom riešení sporov či vojenských opatreniach.²⁰ ŠOS má na základe rozhodnutia Valného zhromaždenia OSN z roku 2004 status pozorovateľa pri tomto najvyššom orgáne OSN.²¹

2.1 Právny rozbor zakladajúcich dokumentov

Za rok vzniku ŠOS sa všeobecne považuje rok 2001. Tomuto okamihu však predchádzalo prijatie rady medzinárodných aktov, z ktorých najdôležitejšie sú nasledujúce medzinárodné zmluvy či vyhlásenia prijaté na každoročných stretnutiach zástupcov štátov v rokoch 1996 až 2000:

- Dohovor o upevnení dôvery vo vojenskej oblasti v pohraničnej oblasti, podpísaný v roku 1996 v Šanghaji²²
- Dohovor o vzájomnom znížení ozbrojených síl v pohraničnej oblasti, podpísaný v roku 1997 v Moskve²³
- Spoločné prehlásenie účastníkov stretnutia v Almaty z roku 1998²⁴
- Deklarácia hláv štátov na stretnutí v Biškeku z roku 1999²⁵
- Deklarácia hláv štátov na stretnutí v Dušanbe z roku 2000²⁶

Dohovory z roku 1996 a 1997 sa odvolávajú na sovietsko-čínsku zmluvu o hlavných zásadách zníženia ozbrojených síl a budovaní dôvery vo vojenskej oblasti

---

²⁰ Vid' čl. 33 a 45 Charty OSN

²¹ Observer status for the Shanghai Cooperation Organization in the General Assembly, United Nations A/59/517, Report of the Sixth Committee, 13 October 2004, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/553/63/PDF/N0455363.pdf?OpenElement> (stiahnuté 1. 5. 2015)

²² Soglašenie medzi Republikou Kazachstan, Kyrgyzskou Republikou, Rossijskou Federáciou, Republikou Tadžikistan i Kitajskou Narodnou Republikou ob ukreplenii doverija v voennoj oblasti v rajone granicy, 26 apríla 1996. Kazakhstan.news-city.info, http://kazakhstan.news-city.info/docs/sistemsl/dok_pegdcz.htm (stiahnuté 1. 5. 2015)

²³ Soglašenie medzi Rossijskou Federáciou, Republikou Kazachstan, Kirgizskou Republikou, Republikou Tadžikistan i Kitajskou Narodnou Republikou o vzaimnom sokrašenii vooružennyh sil v rajone granicy, 24 apríla 1997. Kazakhstan.news-city.info, http://kazakhstan.news-city.info/docs/sistemsk/dok_oeqibi/index.htm (stiahnuté 1. 5. 2015)

²⁴ Sovmestnoe zajavlenie učastnikov Almatinskoy vstreči - Respubliki Kazachstan, Kitajskoj Narodnoj Respubliki, Kyrgyzskoj Respubliki, Rossijskoj Federacii i Respubliki Tadžikistan, 3 ijunja 1998. Ministerstvo Justicii Kyrgyzskoj Respubliki, <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/17531> (stiahnuté 1. 5. 2015)

²⁵ Biškekskaja deklaracija glav gosudarstv Respubliki Kazachstan, Kitajskoj Narodnoj Respubliki, Kyrgyzskoj Respubliki, Rossijskoj Federacii i Respubliki Tadžikistan, 25 avgusta 1999. Ministerstvo Justicii Kyrgyzskoj Respubliki, <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/17529> (stiahnuté 1. 5. 2015)

z apríla 1996. V tomto zmysle sú formulované i tieto dva dohovory, kedy sa v texte používa termín o dvoch stranách - na jednej strane je Rusko a tri stredoázijské štáty, na druhej strane je Čína. Ide o pomerne nezvyčajnú formuláciu, keďže z formálno-právneho hľadiska sa i tak jedná o multilaterálne medzinárodné zmluvy, v rámci ktorých vystupuje päť zmluvných strán ako subjektov medzinárodného práva.

V Šanghajskom dohovore z roku 1996 zmluvné strany deklarujú svoj záujem v oblasti dobrého susedstva, posilnenia mieru či stability v hraničnej oblasti. Dohovor sa podrobne venuje konkrétnym opatreniam zameraným na vzájomnú výmenu informácií vojenského charakteru, vzájomné oznamovanie vojenských aktivít v prihraničnej oblasti a podmienky uskutočňovania vojenských cvičení. Dohovor je uzatvorený na dobu neurčitú a môže byť zmenený dohodou zmluvných strán. Každá strana môže od dohovoru odstúpiť či ho vypovedať.

Moskovský dohovor podpísaný v roku 1997 je rozsiahlejším dokumentom, v ktorom zmluvné strany proklamujú svoje spoločné záujmy na zachovaní a rozvoji dobrých susedských vzťahov, posilnenie bezpečnosti, zachovanie mieru a stability v hraničnej oblasti. Zmluvné strany sa v dohovore dohodli na obmedzení a znížení počtu vojenských zamestnancov, presne definovaných zbraní a vojenskej techniky v hraničných oblastiach, ktoré tvoria 100-kilometrové pásmo na oboch stranách hranice a ktorých presná špecifikácia je daná samostatným protokolom. Ozbrojené sily zmluvných strán nasadené v pohraničných oblastiach nemajú byť použité na útok proti druhej strane či vykonávanie akýchkoľvek vojenských činností, ktoré by mohli ohrozovať či znepokojovať druhú stranu. Moskovský dohovor je uzatvorený na dobu určitú, do konca roku 2020, jeho zmena či doplnenie sú možné na základe vzájomnej dohody strán.

Obdobné proklamácie o spoločných záujmoch, ktoré som uviedol pri vyššie uvedených dohovoroch, je možné nájsť i v prehlásení účastníkov stretnutia v Almaty a deklaráciách hláv štátov z Biškeku a Dušanbe prijatých v rokoch 1998 – 2000.

---

²⁶ Dušanbinskaja deklaracija glav gosudarstv Respubliki Kazahstan, Kitajskoj Narodnoj Respubliki, Kyrgyzskoj Respubliki, Rossijskoj Federacii i Respubliki Tadžikistan, 5 ijulja 2000. Ministerstvo Justicii Kyrgyzskoj Respubliki, <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/17530> (stiahnuté 1. 5. 2015)

V prehlásení z Almaty je prvý krát badateľný smer ďalšieho rozvoja vzájomných vzťahov, keď strany vyjadrujú jednotu v nazeraní na hrozby ako je terorizmus, separatizmus, extrémizmus, organizovaný zločin či pašovanie narkotík. Spoluprácu predpokladajú i v ekonomických otázkach, dopravnej infraštruktúre a infraštruktúre na prenos nerastných surovín. Deklarácie hláv štátov z Biškeku a Dušanbe na jednej strane ďalej proklamatívne rozvíjajú ďalšie smery vzájomnej mnohostrannej spolupráce v ďalších oblastiach, na druhej strane svoje záujmy vyjadrujú i v oblasti nešírenia jadrových zbraní či potreby upokojenia situácie v Afganistane. Za všeobecný trend rozvoja moderného sveta považujú multipolaritu. Deklarácia z Dušanbe je výnimočná tým, že sa k stretnutiu piatich štátov prvý krát pripojil i uzbecký prezident Karimov a pre formálne stretnutie účastníkov sa prvý krát použil termín „Šanghajska päťka“.

Všetky tri prehlásenia sami seba neoznačujú pojmom medzinárodná zmluva. Z ich formulácií je jasné, že z medzinárodného práva vychádzajú a riadia sa ním. Jedná sa však o čisto politické dojednania, ktoré strany uzavreli s úmyslom neposkytnúť týmto aktom žiadne medzinárodnoprávne účinky.²⁷ I keď sa teda nejedná o medzinárodné zmluvy, je možné ich považovať za akési predchodkyne zakladajúcich aktov ŠOS. Obe deklarácie zároveň nadväzujú na dve trojstranné medzinárodné zmluvy, ktoré boli v Biškeku a Dušanbe uzavreté medzi Kazachstanom, Kirgizskom, Tadžikistanom a Čínou s cieľom upraviť vzájomné hraničné body.²⁸

„Šanghajska päťka“ sa od roku 2001 rozhodla pokračovať v integrácii a prijala dokumenty, ktoré označujem ako primárne zakladajúce dokumenty ŠOS. Od začiatku roka 2001 je na základe formálneho, spoločného vyhlásenia hláv štátov považovaný za plnoprávneho člena Šanghajskej päťky a stranou všetkých nasledujúcich

---

²⁷ Ondřej, J., *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní* (Plzeň: Vyd. Aleš Čeněk, 2012), 62

²⁸ Soglašenie medzi Republikou Kazachstan, Kitajskoj Narodnoj Respublikoj i Kyrgyzskoj Respublikoj o točke styka gosudarstvennyh granic treh gosudarstv, 25 avgusta 1999, Ministerstvo Justicii Kyrgyzskoj Respubliki, <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/17376> (stiahnuté 1. 5. 2015), a Soglašenie medzi Kyrgyzskoj Respublikoj, Kitajskoj Narodnoj Respublikoj i Respublikoj Tadžikistan o točke styka gosudarstvennyh granic treh gosudarstv, 5 ijulja 2000, Ministerstvo Justicii Kyrgyzskoj Respubliki, <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/17374> (stiahnuté 1. 5. 2015)

zakladajúcich dokumentov ŠOS i Uzbekistan.²⁹ Primárnymi zakladajúcimi dokumentmi ŠOS sú:

- Deklarácia o založení ŠOS, Šanghaj, 2001³⁰
- Šanghajska konvencia, Šanghaj, 2001³¹
- Charta ŠOS, Petrohrad, 2002³²

Deklarácia o založení ŠOS je pomerne stručnou medzinárodnou zmluvou, na základe ktorej 6 zmluvných strán založilo medzivládnu organizáciu – ŠOS. Text deklarácie výslovne odkazuje na už spomínané medzinárodné zmluvy z rokov 1996 a 1997 a z môjho pohľadu ich nepresne označuje za dokumenty, na základe ktorých ŠOS vznikla. Deklarácia ako ciele ŠOS proklamuje posilnenie vzájomnej dôvery, priateľstva a dobrých susedských vzťahov medzi členskými štátmi, spoluprácu v politickej, obchodnej, hospodárskej, vedeckej, technickej, kultúrnej a vzdelávacej oblasti, energetike, doprave a oblasti životného prostredia. Štáty ako svoj spoločný záujem deklarujú zachovanie mieru, bezpečnosti a stability v regióne, budovanie nového, demokratického, spravodlivého a racionálneho medzinárodného politického a ekonomického poriadku. ŠOS nie je podľa signatárov deklarácie namierená proti žiadnym iným štátom či regiónom a zachováva princíp otvorenosti.

Medzinárodná zmluva z roku 2001, označovaná ako Šanghajska konvencia, je tematicky úzko zameraným dokumentom. Na jednej strane poskytuje definície pojmov terorizmu, separatizmus a extrémizmus, na druhej strane upravuje procedúru spolupráce zmluvných strán pri prevencii, odhaľovaní a potláčaní vymenovaných trestných činov. Podrobne je upravený postup dožiadania a výmeny informácií medzi príslušnými orgánmi zmluvných strán. Zmluva je uzatvorená na dobu neurčitú a každá zmluvná strana môže od zmluvy odstúpiť.

---

²⁹ Sovmestnoe zajavlenie glav gosudarstv Respubliki Kazahstan, Kitajskoj Narodnoj Respubliki, Kyrgyzskoj Respubliki, Rossijskoj Federacii, Respubliki Tadžikistan, Respubliki Uzbekistan, 2001/1/15, ŠOS, <http://www.sectSCO.org/RU123/show.asp?id=84> (stiahnuté 1. 5. 2015)

³⁰ Deklaracija o sozdanii Šanhajskoj organizacii sotrudničestva, 2001/6/15, ŠOS, <http://www.sectSCO.org/RU123/show.asp?id=83> (stiahnuté 1. 5. 2015)

³¹ Šanhajskaja konvencija, 2001/6/15, ŠOS, <http://www.sectSCO.org/RU123/show.asp?id=82> (stiahnuté 1. 5. 2015)

Charta ŠOS, prijatá v roku 2002 na summite v Petrohrade považuje za ciele ŠOS záujmy, ktoré som už spomenul v prípade Deklarácie o založení ŠOS. Zmluvné strany Charty ŠOS sa prihlasujú k záväzkom a cieľom Charty OSN a svojim ďalším medzinárodným záväzkom. Charta podrobne upravuje zásady, oblasti spolupráce a orgány ŠOS.

Najvyšším orgánom ŠOS je Rada hláv štátov, ktorá má rozhodovacie právomoci, stanovuje priority a hlavné aktivity organizácie. Schádza sa raz ročne v niektorom z členských štátov na rotujúcom princípe podľa začiatkových písmen názvov členských štátov v ruštine.

Rada hláv vlád sa schádza taktiež raz ročne, miesto stretnutia je však dané spoločnou, predchádzajúcou dohodou hláv vlád. Tento orgán prijíma rozpočet organizácie a rozhoduje najmä o ekonomických otázkach.

Na pôde Rady ministrov zahraničných vecí dochádza ku konzultácii k medzinárodným problémom. Tento orgán zasadá mesiac pred stretnutím Rady hláv vlád a vlastne toto stretnutie vopred pripravuje. Rade ministrov zahraničných vecí predsedá ten minister štátu, na území ktorého dochádza k stretnutiu orgánu, a zároveň v danú dobu reprezentuje ŠOS navonok – v jej externých vzťahoch.

Medzi ďalšie orgány ŠOS patrí Stretnutie hláv ministerstiev, Rada národných koordinátorov, Regionálna protiteroristická štruktúra (ktorá mala mať podľa pôvodného textu Charty sídlo v Biškeku) a sekretariát. Za nedokonalosť organizačnej štruktúry ŠOS je možné považovať absenciu súdneho orgánu určeného pre prípadné riešenie sporov medzi členskými krajinami. V súčasnosti je prípadné riešenie sporov obmedzené v súlade s Chartou ŠOS na konzultácie a negociácie.³²

Charta okrem iného ďalej upravuje financovanie ŠOS a členstvo. Každý člen má explicitne vyjadrené právo zo ŠOS vystúpiť. Charta priznáva ŠOS medzinárodne-právnu subjektivitu a úradnými jazykmi organizácie sú ruština a čínština.

3. Politický pohľad

---

³² Hartija Šanhajskoj organizacii sotrudničestva, 2002/6/7, ŠOS, <http://www.sectsko.org/RU123/show.asp?id=82> (stiahnuté 1. 5. 2015)

Súčasný globalizovaný svet vyžaduje od štátov ako subjektov medzinárodného práva, členov medzinárodného spoločenstva a ich reprezentantov, spoluprácu, ktorá presahuje hranice ich vlastných teritórií. Kooperácia založená v rámci geografických regiónov sa javí ako prínos pre takúto spoluprácu.

Ako už vyplynulo z rozboru Charty ŠOS, v rámci tejto medzivládnej organizácie dochádza k intenzívnym kontaktom na rôznych úrovniach – od hláv štátov, cez ďalších politických predstaviteľov členských štátov až po ministerskú a expertnú úroveň. Každý štát prirodzene presadzuje svoje vnímanie, ako by mala spolupráca na úrovni ŠOS prebiehať a aká by mala byť jej obsahová náplň. Mnohí analytici v tejto súvislosti upozorňujú a kladú si otázky, či ŠOS, ktorá je často označovaná za „veľké regionálne združenie majúce vplyv ako na regionálnu situáciu, tak na svet ako celok“, skutočne naplňa svoje ciele.³⁴

V nasledujúcej časti sa chcem zamerať na špecifickú stránku členských štátov vo vzťahu k cieľom ŠOS daných zakladajúcimi dokumentami. Na jednej strane pozorovateľ narazí na proklamácie ŠOS, ktoré vyzývajú na budovanie „... nového, demokratického, spravodlivého a racionálneho politického a ekonomického poriadku“,³⁵ na druhej strane sú konkrétne kroky organizácie a predstaviteľov členských štátov v špecifických oblastiach. Čo presne rozumejú zakladatelia ŠOS pod „novým, demokratickým“ poriadkom?

Ako upozorňuje vo svojom príspevku Zakharov, podľa jeho názoru sú jedným z aktuálnych problémov ŠOS tzv. farebné revolúcie.³⁶ I keď neexistuje žiadna definícia tohto pojmu, je zrejmé rozdielne nazeranie na tieto revolúcie v rôznych častiach sveta či rôznymi pozorovateľmi. Z mnou sledovaných štátov došlo k podobným aktivitám napr. v Kirgizsku (Tulipánová revolúcia) či v uzbeckom Andižane v roku 2005. Mojou ambíciou nie je zdokumentovať či podrobne

---

³³ Al-Qahtani, M., *The Shanghai Cooperation Organization and the Law of International Organizations*

³⁴ Pozri napr. Zakharov, V., *Driving by SCO Highway*, Info SCO, 26. 3. 2015, <http://www.infoshos.ru/en/?idn=13224> (stiahnuté 1. 5. 2015)

³⁵ Čl. 1 Charty ŠOS

analyzovať udalosti v Andižane, Uzbekistan je však dobrým príkladom ambivalentného nazerania na podobné udalosti.

Podľa Ambrosia zohráva ŠOS úlohu akéhosi „promotéra nedemokratických noriem“ v Strednej Ázii, o čom svedčia i udalosti v Andižane, kedy prezident Karimov odmietol akúkoľvek diskusiu o udalosti a povolil jedine Rusku uskutočniť nezávislé vyšetrowanie.³⁷ Rok 2005 je tak možné vnímať ako zlomový rok zmeny orientácie Uzbekistanu „zo západu na východ“. Pre uzbeckého prezidenta je spolupráca s ŠOS zaujímavá z pohľadu, že ostatné členské krajiny nevyslovujú kritiku voči jeho režimu, keďže jedným z princípov ŠOS je „nezasahovanie do vnútorných záležitostí“³⁸ ostatných členov, čo jeho moc v krajine môže do určitej miery legitimizovať navonok i voči vlastnému obyvateľstvu. Túto charakteristiku nie je možné limitovať zo sledovaných štátov len na Uzbekistan.

Z čisto právneho pohľadu stojí v tejto súvislosti za zmienku definovanie dvoch z troch „ziel“, voči ktorým je ŠOS namierená – extrémizmus a separatizmus. Kým pojem extrémizmus je v súlade so Šanghajskou konvenciou z roku 2001 chápaný ako akýkoľvek čin zameraný na „... násilné prevzatie moci alebo násilné získanie moci, rovnako ako násilná zmena ústavného systému štátu ...“,³⁹ separatizmus je v tomto zmysle chápaný ako čin „... zameraný na porušenie územnej celistvosti štátu, vrátane oddelenia časti územia od jeho teritória alebo rozpad štátu násilným spôsobom ...“ ako aj plánovanie, príprava či napomáhanie k takémuto činu.⁴⁰ Obdobné ustanovenia je možné nájsť v právnych poriadkoch štátov po celom svete. Otázny zostáva ich výklad, hodnotenie určitého aktu ako extrémistického či separatistického a na záver použitie alebo nepoužitie prostriedkov proti podobným aktivitám. Predstavitelia členských štátov ŠOS, z ktorých niektorí vládnu vo svojej krajine nepretržite 25

---

³⁶ Zakharov, V., *Driving by SCO Highway*

³⁷ Ambrosio, T., *Catching the 'Shanghai Spirit': How the Shanghai Cooperation Organization Promotes Authoritarian Norms in Central Asia*, Europe-Asia Studies, October 2008; 60(8), 1321-1344

³⁸ Podľa čl. 3 Zmluvy o dlhodobom dobrom susedstve, priateľstve a spolupráci (podpísanej v roku 2007 v Biškeku), zmluvné strany vzájomne rešpektujú právo zvoliť si spôsob politického, ekonomického, sociálneho a kultúrneho rozvoja, s prihliadnutím na historické pozadie a národné zvláštnosti každého štátu. (Treaty on Long-Term Good-Neighborliness, Friendship and Cooperation Between the Member States of the Shanghai Cooperation Organization, SCO, <http://www.sectSCO.org/EN123/show.asp?id=71>) (stiahnuté 1. 5. 2015)

³⁹ Čl. 1 Šanghajskej konvencie

⁴⁰ Ibid.

rokov,⁴¹ týmto spôsobom vytvárajú podmienky pre vlastné udržanie moci a elimináciu akýchkoľvek nebezpečenstiev, ktoré by ich moc mohli oslabiť či ohroziť. Ambrosio sa na ŠOS díva ako na stratégiu, v rámci ktorej je mnohostranná spolupráca využívaná ako obrana proti regionálnym alebo globálnym demokratickým trendom.⁴²

Tabuľka č. 1 – Základné ukazovatele štátov ŠOS

	rozloha	počet obyvateľov	hustota obyv.	index ľudského vývoja
	v tis km ²	v mil	na km ²	pozícia
Kazachstan	2724	16,7	6	70
Kirgizsko	199	5,3	27	126
Tadžikistan	145	8,2	53	134
Uzbekistan	447	29,9	62	116
Čína	9562	1357,3	142	93
Rusko	17098	143,5	8	57

Zdroj: autor na základe údajov UN data statistics⁴³

4. Bezpečnostná spolupráca

ŠOS medzi svoje primárne ciele stavia riešenie bezpečnostných problémov na svojom teritóriu. Toto zameranie je akcentované najmä zo strany Ruska, naopak Čína kladie hlavný dôraz na otázku ekonomickej spolupráce. Kvôli zameraniu ŠOS na bezpečnostnú spoluprácu, mnohí analytici hľadajú na ŠOS s určitým podozrievaním. Napríklad Sakwa sa v tejto súvislosti domnieva, že napriek pôvodným zámerom zakladateľov organizácie, by sa ŠOS mohla ľahko stať „alternatívnym blokom k NATO a aliančnému systému, v ktorom dominujú Spojené štáty“.⁴⁴ Podľa môjho názoru ŠOS takýto potenciál má, otáznou zostáva reálna vôľa a schopnosť členských štátov ŠOS takýto cieľ dosiahnuť.

⁴¹ Uzbecký prezident Karimov a kazašský prezident Nazarbajev sú nepretržite v prezidentskej funkcii od roku 1990. Tadžický prezident Rachmon je v prezidentskej funkcii od roku 1994. Všetci traja súčasní prezidenti už pred nástupom do prezidentskej funkcie zastávali najvyššiu funkciu v štáte, keď funkcia prezidenta ešte nebola vytvorená.

⁴² Ambrosio, T., *Catching the 'Shanghai Spirit': How the Shanghai Cooperation Organization Promotes Authoritarian Norms in Central Asia*

⁴³ UN data statistics, <http://data.un.org/> (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁴⁴ Sakwa, R., *Russian Politics and Society* (London: Routledge, 2008), 404

Pri hodnotení bezpečnostnej spolupráce sledovaných štátov je potreba mať na pamäti, že mnou sledované štáty stredoázijského priestoru sú zároveň členmi Zmluvy o kolektívnej bezpečnosti (v súčasnej dobe s výnimkou Uzbekistanu) a Rusko v určitom zmysle zohráva významnú úlohu v zabezpečovaní bezpečnosti v regióne Strednej Ázie. Potom, čo sa členským štátom ŠOS podarilo z regiónu vytlačiť americké vojenské základne, zostávajú na území Kazachstanu, Kirgizska a Tadžikistanu umiestnené ruské vojenské základne.⁴⁵ Pokiaľ ide o vojenskú techniku, jedine Kazachstan je dostatočne bohatá krajina na vlastné zaistenie modernizácie vojenskej techniky. Kirgizsko a Tadžikistan využívajú „súťaž“ medzi Ruskom a USA o dominanciu v regióne a podarilo sa im získať ruský sľub na dodávku zbraní z Ruska vo forme vojenských helikoptér, proti-vzdušnej obrany a tankov, celkovo v hodnote 1,2 mld. USD.⁴⁶ Ruskú prítomnosť v regióne je možné vnímať i ako podporu miestnych vládnucich režimov zo strany Ruska.

Uzbekistan v roku 2012 pozastavil svoje členstvo v Organizácii Zmluvy o kolektívnej bezpečnosti a prijal v určitom zmysle status vojensky neutrálnej krajiny, vrátane nerozmiestňovania zahraničných vojenských základní na svojom teritóriu.⁴⁷ Tento krok však nebráni prevádzke nemeckej vojenskej základne v uzbeckom Termeze, určenej na zásobovanie jednotiek operujúcich v Afganistane.⁴⁸

Za posledné roky sa striedavo v rôznych členských štátoch uskutočňujú spoločné vojenské cvičenia zamerané na bezpečnostné hrozby. Tie možno chápať na jednej strane ako posilňovanie bezpečnostných schopností sledovaných štátov a utužovanie vzájomnej dôvery, ale i ako posilňovanie vplyvu Ruska a Číny v regióne. Za zmienku stojí fakt, že mnohých vojenských cvičení sa nezúčastnil Uzbekistan, ktorý takto dáva najavo určitý odstup od spolupráce na báze ŠOS a zachováva si tak

---

⁴⁵ Varshalomidze, T., et Ali, M., Interactive: Russia's foreign military bases, *Russia has set up several new stations for its forces in post-Soviet states while maintaining some of its older bases*, Al Jazeera, 9 May 2014, <http://www.aljazeera.com/indepth/interactive/2014/05/interactive-russia-foreign-military-bases-201459104513678477.html> (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁴⁶ Mashrab, F., *Russian arms nudge Central Asia to edge*, Asia Times online, 8. 1. 2014, http://www.atimes.com/atimes/Central_Asia/CEN-01-080114.html (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁴⁷ Abdurasulov, A., *Uzbekistan, kľučевой perevaločnyj punkt dlja prekrašeniya vojny v Afganistane, zaprešacet inostrannye voennye bazy*, InoPressa, 31 avgusta 2012, <http://www.inopressa.ru/article/31aug2012/csmonitor/uzbekistan.html> (stiahnuté 1. 5. 2015)

status neutrálnej krajiny. Výnimku z absencie Uzbekistanu na vojenských cvičeniach predstavuje pomerne malé cvičenie, ktoré sa konalo v roku 2014 spolu s Kirgizskom a bolo koordinované výkonným výborom ŠOS.⁴⁹

Centrálna Ázia je tradične tranzitným regiónom pre narkotiká smerujúce z Afganistanu do Ruska a Európy. V tejto súvislosti bola na summite hláv štátov ŠOS v kazašskej metropole v roku 2010 prijatá spoločná stratégia zameraná na boj proti narkotikám v rokoch 2011 – 2016.⁵⁰ Okrem tradične používaného ópia, sa štatistické údaje zameriavajú v sledovanom regióne najmä na heroín. Kým dopyt po heroíne v regióne Strednej Ázie zostáva pomerne stabilný či stúpajúci, samotné množstvo prepravovaného heroínu malo v rokoch 2007 - 2011 klesajúcu tendenciu,⁵¹ otáznou zostáva dôveryhodnosť štatistických údajov. Z ďalších štatistických dát z roku 2008 vyplýva, že kým najväčší záchyt drog bol podľa očakávania v Tadžikistane, samotné pestovanie či výroba drog je v regióne pomerne nízka (výnimku tvorí kanabis). Najväčší počet trestných činov súvisiacich s drogami ako i zvyšujúci sa počet užívateľov drog bol zaznamenaný v Kazachstane,⁵² čo dávam do súvislosti so zvyšujúcou sa životnou úrovňou Kazachov. Zmienené štatistiky nám neposkytujú čísla o reálnom množstve prepravovaných či konzumovaných narkotík v regióne, jedná sa teda nevyhnutne o skreslenú perspektívu.

4.1 Terorizmus

Predtým ako sa budem venovať terorizmu vo vzťahu k mnou skúmaným krajinám, považujem za vhodné uviesť, že do dnešného dňa odborná literatúra ani

---

⁴⁸ Kucera, J., *Germany And Uzbekistan Strike New Air Base Deal*, Eurasianet, 5 November 2014, <http://www.eurasianet.org/node/70771> (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁴⁹ Salimov, O., *Central Asian Republics Participate in SCO Drills in China*, The Central Asia-Caucasus Analyst, 14. 8. 2014, <http://www.cacianalyst.org/publications/field-reports/item/13028-central-asian-republics-participate-in-sco-drills-in-china.html> (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁵⁰ Prantl, J., „The Shaghai Cooperation Organization: Legitimacy through (Self-) Legitimation?“, In: Zaum, D. eds., *Legitimizing international organizations* (Oxford, Oxford University Press, 2013), 165

⁵¹ World Drug Report 2013, United Nations Office on Drugs and Crime, 2013, 33 http://www.unodc.org/unodc/secured/wdr/wdr2013/World_Drug_Report_2013.pdf (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁵² Illicit Drug Trends in Central Asia, UN Office on Drugs and Crime, Regional Office for Central Asia, April 2008, https://www.unodc.org/documents/regional/central-asia/Illicit%20Drug%20Trends_Central%20Asia-final.pdf (stiahnuté 1. 5. 2015)

všeobecne záväzný medzinárodný dokument neposkytuje všeobecne akceptovanú definíciu pojmu terorizmu.

Gregor Bruce vo svojom príspevku k tejto téme rozoberá problém nemožnosti zhodnúť sa na všeobecne prijateľnej definícii terorizmu a príčinu tejto neschopnosti vidí v tom, že rôzne orgány, organizácie a vládne agentúry majú svoje vlastné definície, ktoré vyhovujú ich vlastným osobitným úlohám, účelom a tendenciám.⁵³ Na základe 109 rôznych nezáväzných definícií pojmu terorizmu zo strany medzinárodných organizácií, akademického prostredia, vlád, agentúr zameraných na boj proti terorizmu, médií či samotných teroristických skupín, došiel Bruce k záveru, že až vo viac ako 80 % obsahujú jednotlivé definície pojmu terorizmu element násilia a sily. Už v nižšom percentuálnom vyjadrení obsahujú tieto definície nasledujúce elementy: politika, strach, hrozba, psychologické dôsledky a reakcie, obeť, organizovaná akcia (zámerná, plánovaná, systematická), atď.⁵⁴

Ako teda chápu členské krajiny ŠOS pojem terorizmus? V roku 2001 prijali členské štáty Dohovor o boji proti terorizmu, separatizmu a extrémizmu (Šanghajska konvencia, 2001). Dokument bol prijatý s vedomím členských štátov, že tri javy zmienené v názve dohovoru, vážne ohrozujú ich teritoriálnu integritu a bezpečnosť. Organizácia si vytvorila stály orgán - Regionálnu štruktúru pre boj proti terorizmu (RATS) so sídlom v uzbeckom Taškente. Úlohou tohto orgánu nie operatívna činnosť ale skôr kooperácia s národnými orgánmi zameranými na boj s terorizmom, výmena informácií a harmonizácia politík. Ako priznáva Krilov, zástupca riaditeľa RATS, tento orgán má problém i len so zostavením zoznamu teroristických organizácií, keďže každý členský štát ŠOS „... definuje terorizmus trochu inak“.⁵⁵

Šanghajska konvencia priamo pojem terorizmus definuje ako „... akýkoľvek čin, zameraný na usmrtenie civilnej osoby alebo akejkol'vek inej osoby, ktorá sa aktívne nezúčastňuje nepriateľských akcií v ozbrojenom konflikte, alebo jej spôsobí ťažkú ujmu na zdraví a spôsobí značné materiálne škody na akomkoľvek materiálnom

---

⁵³ Bruce, G., *Definition of Terrorism Social and Political Effects*, Journal of Military & Veterans' Health, May 2013, Vol. 21 Issue 2, 26-30

⁵⁴ Ibid.

objekte alebo organizácii; plánovanie takéhoto činu, napomáhanie pri jeho páchaní, účastníctvo; keď je cieľom takéhoto činu, z jeho povahy alebo kontextu, zastrašiť obyvateľstvo, porušovať verejnú bezpečnosť alebo nútiť štátny orgán alebo medzinárodnú organizáciu, aby uskutočnili alebo sa zdržali uskutočnenia svojho záväzku, ...“.⁵⁶

Nasledujúca časť tejto práce je založená na štatistických údajoch, ktoré zbiera a zverejňuje Databáza globálneho terorizmu (Global Terrorism Database) pri Univerzite v Marylande. Štatistické informácie obsiahnuté v tejto databáze vychádzajú zo správ z rôznych otvorených mediálnych zdrojov. Aby bol teroristický akt zaradený do tejto databázy, musí spĺňať aspoň dve z nasledujúcich troch kritérií: (A) násilný čin zameraný na dosiahnutie politického, ekonomického, náboženského alebo sociálneho cieľa; (B) násilný akt s dokázaným úmyslom nútiť, zastrašovať alebo odovzdať nejakú správu širšiemu publiku odlišnému od bezprostredných obetí; a (C) násilný čin v rozpore so zásadami medzinárodného humanitárneho práva.⁵⁷

V tabuľke č. 2 som usporiadal dáta obsiahnuté vo vyššie uvedenej databáze a vzťahujú sa k rokom 1995 - 2013.

Kazachstan nie je podľa Zhao ohrozený terorizmom a extrémizmom v tak veľkom rozsahu ako ostatné krajiny Strednej Ázie, čo odôvodňuje faktom, že krajina nemá spoločné hranice s Afganistanom.⁵⁸ Tento názor potvrdzujú i štatistické údaje, z ktorých vyplýva, že Kazachstan patrí z hľadiska počtu teroristických útokov k najmenej postihnutým krajinám. Medzi známych realizátorov teroristických útokov v Kazachstane patrí Ujgurská oslobodzovacia organizácia a skupina tzv. Vojakov kalifátu. Najviac mŕtvych si vyžiadal teroristický útok z roku 2011 v meste Taraz v žambylskej oblasti. Mal charakter samovražedného útoku islamského radikála a bol

---

⁵⁵ Weitz, R., *Uzbekistan: A Peek Inside an SCO Anti-Terrorism Center*, Eurasianet, 25 September 2012, <http://www.eurasianet.org/node/65960> (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁵⁶ Čl. 1 Šanghajskej konvencie

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Zhao, H., Security Building in Central Asia and the Shanghai Cooperation Organization, In: *Slavic Eurasia's Integration into the World Economy and Community*, 21st Century COE Program Slavic Eurasian Studies, No. 2, Sapporo, 2004, 288, http://src-h.slav.hokudai.ac.jp/coe21/publish/no2_ses/4-2_Zhao.pdf (stiahnuté 1. 5. 2015)

namierený proti civilistom i policajným a bezpečnostným zložkám štátu.⁵⁹ S názorom Zhao súhlasí i Daly, ten ale zároveň zdôrazňuje skutočnosť, že väčšina súdených a zadržovaných džihádistov v Kazachstane je relatívne mladá. Do budúca tak upozorňuje na možnú radikalizáciu tejto časti populácie.⁶⁰ V prípade, že sa táto predpoveď potvrdí, je možné očakávať i väčšiu represiu kazašských orgánov voči údajným teroristom.

Kirgizsko nemá spoločnú hranicu s Afganistanom, na jeho území sa však nachádza Ferganské údolie, ktoré je v odbornej literatúre často pertraktované v súvislosti s terorizmom. Daly ho považuje za akési „teroristické centrum“, ktoré „zahraniční teroristi využívajú ako tréningovú základňu, kde verbujú, financujú a ozbrojujú miestnych obyvateľov proti miestnej vláde a pre uskutočňovanie ďalších teroristických aktivít“.⁶¹ I v prípade Kirgizska štatistické údaje poukazujú na pomerne malé ohrozenie krajiny teroristickými útokmi. Medzi známe útočiace skupiny patrilo Islamské hnutie Uzbekistanu. Z hľadiska počtu obetí bol najzávažnejším incidentom útok na čínskeho diplomata a jeho šoféra, ktorí boli v roku 2002 zavraždení v Biškeku.⁶²

Tadžikistan sa z pohľadu svojej spoločnej hranice s Afganistanom a pred vyše desaťročím ukončenej vojny javí ako krajina, ktorá je zo sledovaných štátov, najviac ohrozená hrozbami terorizmu. V krajine boli v minulosti aktívne hnutia ako Spojená tadžická opozícia a Svetový kongres mladých Ujgurov.⁶³ Práve Spojená tadžická opozícia je príkladom nejasností, ktoré prináša nedefinovanie pojmu terorizmus. Jednalo sa o hnutie, ktoré v občianskej vojne bojovalo proti pro-komunistickému prezidentovi Rachmonovi. Štatistické dáta síce poukazujú na vysoký počet teroristických útokov v krajine, väčšina útokov sa však uskutočnila počas občianskej vojny a v súčasnej dobe je badateľný pokles teroristických aktivít v Tadžikistane. Za

---

⁵⁹ Incident summary: Kazakhstan, 11/12/2011, Taraz, GTD, <http://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtid=20111120020> (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁶⁰ Daly, J. C. K., *How Real is the Jihadi Threat to Kazakhstan?*, Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program, 9. 7. 2014, <http://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13043-how-real-is-the-jihadi-threat-to-kazakhstan?.html> (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁶¹ Ibid.

⁶² Incident summary: Kyrgyzstan, 06/29/2002, Bishkek, GTD <http://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtid=200206290001> (stiahnuté 1. 5. 2015)

súčasnú hrozbu Tadžikistanu možno považovať bývalých bojovníkov z čias občianskej vojny či opozičných bojovníkov z južnej časti Tadžikistanu. Posledné významnejšie strety sa medzi centrálnou vládou a lokálnymi bojovníkmi uskutočnili v roku 2012 v regióne Horného Badachšanu,⁶⁴ najrizikovejšej oblasti z pohľadu pašovania narkotík a zbraní, z veľkej časti susediacej s Afganistanom.

Za najväčšiu hrozbu Uzbekistanu je možné považovať Uzbecké islamské hnutie. Je to najaktívnejšie hnutie, ktoré vzniklo koncom 80-tých rokov 20. storočia s cieľom vytvorenia islamského štátu, ktorý by zahrňoval širšie územie Strednej Ázie, vrátane Uzbekistanu.⁶⁵ V Uzbekistane sú však podľa čínskeho analytika aktívne i ďalšie skupiny: Skupina islamský džihád, Taliban, Islamské hnutie východného Turkestanu, Oslobodzovacia armáda východného Turkestanu či al-Qaeda.⁶⁶ O niečo aktuálnejšou hrozbou pre uzbeckého prezidenta Karimova sa javí hnutie Hizb-ut-Tahrir, ktoré prezident represívne potláča.⁶⁷ V porovnaní s Hizb-ut-Tahrir je menej radikálnym hnutie Tablighi, ktorého cieľom je dlhodobý proces islamizácie a jeho členovia sa vyhýbajú otvoreným konfliktom s centrálnou vládou.⁶⁸ Pomerne prelomovým bol pre Uzbekistan rok 2005, kedy došlo k protestom v Andižane. Vnímanie týchto udalostí je rôzne. Schmitz hovorí o povstaní a „stovkách mŕtvych civilistoch“, ktoré bolo nasledované uvalením sankcií zo strany EÚ. Dôvodom bolo nepovolenie nezávislého vyšetrovania povstania.⁶⁹ Uzbecký prezident hovorí o

---

⁶³ Xiaodong, Z., *The Shanghai Cooperation Organisation and Counter-Terrorism Cooperation*, Institute for Security and Development Policy, Asia Paper, August 2012, http://www.isdp.eu/images/stories/isdp-main-pdf/2012_zhao_the-shanghai-cooperation-organisation.pdf (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁶⁴ Najibullah, F., *Explainer: What's Going On In Tajikistan's Gorno-Badakhshan?*, RFE/RL, 29 May 2014, <http://www.rferl.org/content/tajikistan-explainer-gorno-badakhshan/25403342.html> (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁶⁵ Polemitis, B., *How can Central Asian republics benefit from The Shanghai Cooperation Organization?* Harvard Asia Quarterly. Spring 2004, Vol. 8 Issue 2, 58-67

⁶⁶ Xiaodong, Z., *The Shanghai Cooperation Organisation and Counter-Terrorism Cooperation*, 9

⁶⁷ Brletich, S., *Central Asia: Hizb-ut-Tahrir on the rise*, ISN ETH Zurich, 8 Aug 2008, <http://www.isn.ethz.ch/Communities-and-Partners/Partner-Network/Detail/?lng=en&id=88668> (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁶⁸ Rotar, I., *The Tablighi Jamaat: A Soft Islamization from the Ferghana Valley to Russia's Turkic Regions?*, Eurasia Daily Monitor Volume: 10 Issue: 12, 23 January 2013, http://www.jamestown.org/regions/centralasia/single/?tx_ttnews%5Bpointer%5D=8&tx_ttnews%5Btt_news%5D=40356&tx_ttnews%5BbackPid%5D=657&cHash=a3df3932b0622cf0d3bedc3b39261676#.VUe8Mfmqqko (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁶⁹ Schmitz, A., *Whose conditionality? On the failure of sanctions on Uzbekistan*, Central Asia-Caucasus Analyst, 11 November 2009, 3, <http://www.silkroadstudies.org/component/jifile/download/ZjBmNjA0N2ViMDljMDBkYzVhNGVmMzExY2ZmOWYwMTA=/091111analyst-pdf.html> (stiahnuté 1. 5. 2015)

nepokojoch, za ktorými stála skupina Hizb-ut-Tahrir a Uzbecké islamské hnutie.⁷⁰ Najkrvavejší útok sa odohral v Taškente v roku 2004, mal charakter samovražedného útoku islamských radikálov útočiacich na policajné zložky a vyžiadal si 23 mŕtvych.⁷¹ Ďalšie sériové útoky sa uskutočnili v roku 2005 a 2009 a boli namierené voči polícii, vládnym budovám a zahraničným zastupiteľstvám v krajine. Z hľadiska štatistických údajov je prekvapivým nulový počet teroristických útokov v Uzbekistane v rokoch 2010 – 2013. Neprítomnosť teroristických útokov v krajine v posledných rokoch je možné vnímať nielen ako signál skutočného ukončenia teroristických aktivít v krajine, ale i ako dôkaz schopnosti vládnych zložiek pevne kontrolovať spoločnosť.

Xiaodong považuje za pozitíva členstva sledovaných štátov v ŠOS z pohľadu teroristických hrozieb nastolenie vzájomnej dôvery medzi ohrozenými krajinami, efektívnu spoluprácu a nastavenie mechanizmov spolupráce medzi bezpečnostnými orgánmi jednotlivých štátov, prokurátormi, sudcami či ministerstvami obrany.⁷²

Celkovo je možné na základe štatistických údajov vyvodiť, že mnou sledované krajiny sú v menšej miere postihnuté terorizmom než Čína a hlavne Rusko.

---

⁷⁰ Uzbekistan: Independence to the Andijan Massacre, Berkley Center for Religion, Peace & World Affairs, Georgetown University, <http://berkleycenter.georgetown.edu/essays/uzbekistan-independence-to-the-andijan-massacre> (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁷¹ Incident summary: Uzbekistan, 03/31/2004, Yalangach, GTD <http://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtdid=200403310002> (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁷² Xiaodong, Z., *The Shanghai Cooperation Organisation and Counter-Terrorism Cooperation*

Tabuľka č. 2 – Teroristické útoky v krajinách ŠOS v rokoch 1995 - 2013

Kazachstan

Obdobie	Počet útokov	Počet úmrtí	Počet zranených
1995 – 1999	2	2	0
2000 – 2004	2	2	1
2005 – 2009	1	2	2
2010 – 2013	13	14	6

Kirgizsko

Obdobie	Počet útokov	Počet úmrtí	Počet zranených
1995 – 1999	8	1	7
2000 – 2004	8	5	5
2005 – 2009	6	1	3
2010 – 2013	2	0	4

Tadžikistan

Obdobie	Počet útokov	Počet úmrtí	Počet zranených
1995 – 1999	111	202	110
2000 – 2004	12	19	88
2005 – 2009	3	1	1
2010 – 2013	6	7	31

Uzbekistan

Obdobie	Počet útokov	Počet úmrtí	Počet zranených
1995 – 1999	9	18	126
2000 – 2004	5	36	31
2005 – 2009	4	13	40
2010 – 2013	0	0	0

Čína

Obdobie	Počet útokov	Počet úmrtí	Počet zranených
1995 – 1999	91	133	663
2000 – 2004	24	29	104
2005 – 2009	29	210	190
2010 – 2013	21	99	144

Rusko

Obdobie	Počet útokov	Počet úmrtí	Počet zranených
1995 – 1999	260	767	877
2000 – 2004	481	2037	3435
2005 – 2009	492	507	1000
2010 – 2013	731	698	1587

Zdroj: autor na základe dát z Global Terrorism Database

5 Ekonomická spolupráca

ŠOS bola spočiatku orientovaná prevažne na riešenie otázok súvisiacich s priebehom vzájomných hraníc a bezpečnostných otázok. V súčasnej dobe sa ŠOS prisudzuje význam i v oblasti ekonomickej spolupráce.

Pri skúmaní iniciatív v oblasti ekonomickej spolupráce v rámci ŠOS je potreba mať na zreteli i ostatné obdobné iniciatívy zamerané na stredoázijský región. Čínska politika je zameraná na investovanie v krajinách Strednej Ázie, primárne v energetickej oblasti, sekundárne v ďalších ekonomických oblastiach - a doplnená o motív minimalizovať západný vplyv v regióne.⁷³ Konkrétnou ekonomickou iniciatívou mimo rámec ŠOS je už tradičná čínska iniciatíva tzv. Ekonomického pásu hodvábnej cesty (Silk Road Economic Belt), ktorá však z pohľadu Ruska môže predstavovať nebezpečenstvo voči jeho vlastným ekonomickým iniciatívam v regióne a prípadné zníženie jeho dominantného postavenia v Strednej Ázii. Čínska ekonomická iniciatíva hodvábnej cesty totiž z pohľadu dnešnej konštrukcie kolидуje so snahou Ruska začleniť do svojej colnej únie, okrem Kazachstanu, ďalšie stredoázijské štáty – primárne Kirgizsko. Možné obavy Ruska potvrdzuje i Muzaffar Olimov, riaditeľ Sharq Analytical Center v Dušanbe, ktorý pri porovnaní vyššie zmienených ekonomických iniciatív Ruska a Číny, preferuje ako lepšiu voľbu pre Tadžikistan práve tú čínsku.⁷⁴ Z tohto pohľadu je pochopiteľné, ak bude Rusko i do budúcnosti preferovať ŠOS primárne ako bezpečnostnú organizáciu a na pôde ŠOS potláčať do úzadia ekonomické otázky (prípadne čínske iniciatívy), a mimo rámec ŠOS vyvíjať naďalej snahu o rozšírenie ním vedenej colnej únie o ďalšie štáty regiónu. Z hľadiska témy tejto práce však nazerám na rozpor čínskych a ruských iniciatív ako na niečo pozitívne pre štáty Strednej Ázie, ktoré by mohli rozpor medzi dvoma najväčšími členmi ŠOS využiť vo svoj prospech, teda pragmaticky si voľiť tie ponuky, ktoré najviac prispievajú k ich ďalšiemu ekonomickému rozvoju. Medzi takéto príležitosti patrí čínske poskytnutie úverových pôžičiek štátom ŠOS v hodnote 10

---

⁷³ Sakwa, *Russian Politics and Society*, 440

⁷⁴ Rickleton, Ch., *Central Asia: Can China's Silk Road Vision Coexist with a Eurasian Union?*, Eurasianet, November 2014, <http://www.eurasianet.org/node/70891> (stiahnuté 1. 5. 2015)

miliárd dolárov v čase globálnej ekonomickej krízy.⁷⁵ Čína nielen poskytuje úvery ale pravidelne uzatvára so stredoázijskými krajinami mnohomiliardové obchodné zmluvy, ktoré preukazujú, že mnou sledované štáty „... už nie sú zavreté v objatí Moskvy, pokiaľ ide o ekonomické investície.“⁷⁶

Mnou sledované krajiny prešli po páde Sovietskeho zväzu zložitým obdobím ekonomického poklesu. Nasledujúce ekonomické ukazovatele zo zdrojov Svetovej banky, obsiahnuté v tabuľke č. 3 svedčia o nízkej ekonomickej výkonnosti najmä Tadžikistanu a Kirgizska. Pre tieto štáty je charakteristický nízky príjem obyvateľstva, z ktorého sa viac než tretina nachádza pod hranicou chudoby. V porovnaní s inými krajinami sveta je tak možné tieto dva štáty prirovnať k rozvojovým krajinám Afriky. I keď rast hrubého domáceho produktu v týchto štátoch bol v roku 2013 pomerne vysoký, pri jeho hodnotení je treba brať ohľad na relatívne nízku základňu, z ktorej tento rast vychádza. V menšom rozsahu sa táto charakteristika vzťahuje i na Uzbekistan. Naopak, ekonomické ukazovatele Kazachstanu svedčia o jeho výnimočnej pozícii v rámci skúmaných štátov, keďže príjem na obyvateľa je porovnateľný s mnohými európskymi štátmi a Kazachstan tak patrí do skupiny štátov s vyšším stredným príjmom obyvateľstva. Kazachstan v tomto indikátore predbehol napr. Bulharsko, Rumunsko či Srbsko.⁷⁷

Tabuľka č. 3 – Ekonomické ukazovatele sledovaných štátov v roku 2013

	Hrubý domáci produkt v USD	Hrubý národný príjem na 1 obyv. v USD	Obyv. pod hranicou chudoby v %	Rast HDP v %
Kazachstan	232 mld	11,500	2,9	6,0
Kirgizsko	7,2 mld	1,210	38,0	10,9
Tadžikistan	8,5 mld	990	47,2	7,4
Uzbekistan	56,8 mld	1,880	16,0	8,0
Čína	9,2 bn	6,560	4,6	7,7
Rusko	2 bn	13,850	11,0	1,3

Zdroj: autor na základe údajov Svetovej banky

⁷⁵ Shasha, D., *China to provide 10-billion-dollar loan to SCO members*, Xinhuanet, 16. 6. 2009, http://news.xinhuanet.com/english/2009-06/16/content_11552439.htm (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁷⁶ Sabyrbekov, A., *Bishkek Hosts The 2013 SCO Summit*, The Central Asia - Caucasus Analyst, 18. 9. 2013, <http://www.cacianalyst.org/publications/field-reports/item/12810-bishkek-hosts-the-2013-sco-summit.html> (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁷⁷ World Development Indicators: Size of the economy, The World Bank, <http://wdi.worldbank.org/table/1.1> (stiahnuté 1. 5. 2015)

Za najvhodnejší spôsob hodnotenia významu ŠOS v ekonomickej spolupráci považujem rozbor štatistických údajov vzťahujúcich sa na vzájomnú obchodnú výmenu medzi sledovanými krajinami. I keď nie je možné tvrdiť, že všetka existujúca ekonomická spolupráca je výsledkom spolupráce na báze ŠOS, je možné nazerať na tieto štatistické údaje z pohľadu témy tejto práce – t.j. aké by mohli byť záujmy sledovaných štátov v oblasti ekonomickej spolupráce.

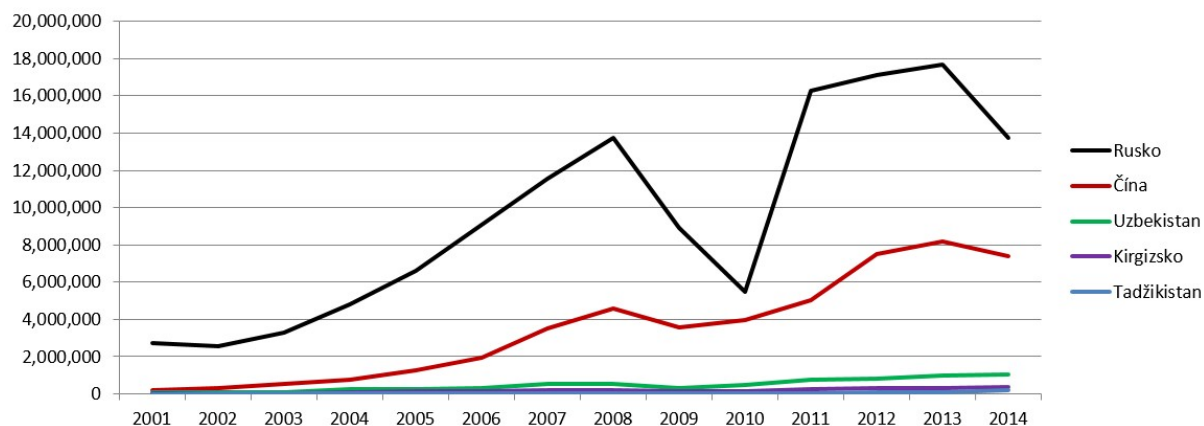
Pri snahe bližšie analyzovať vzájomnú obchodnú výmenu daných krajín však pozorovateľ narazí na problém dostupnosti dát a ich dôveryhodnosti. Swanström a Oppenheimer upozorňujú na podstatné nezrovnalosti medzi štatistickými údajmi poskytovanými zo strany Ruska a Číny na jednej strane a štátmi Strednej Ázie na strane druhej. Vo svojej analýze došli k záveru, že údaje, ktoré prezentuje Čína o vzájomnom obchode s krajinami Strednej Ázie, sú značne vyššie, než údaje, ktoré poskytujú samotné stredoázijské krajiny. V prípade štatistických dát poskytovaných zo strany Ruska o vzájomnom obchode s krajinami Strednej Ázie, autori tvrdia, že Rusko nenadhadnocuje svoju obchodnú výmenu so Strednou Áziou v takom rozsahu, ako to činí Čína.⁷⁸

Nekonzistenciu údajov týkajúcich sa vzájomného obchodu sledovaných štátov som ako autor tejto práce zaznamenal pri snahe o zber údajov týkajúcich sa vývozu a dovozu štátov ŠOS. Grafy č. 1 až 8 obsahujú údaje získané z databázy International Trade Center, spoločnej agentúry Svetovej obchodnej organizácie a Organizácie spojených národov. Samotná ŠOS na svojich oficiálnych webových stránkach údaje o vzájomnej obchodnej výmene nezverejňuje. Nekonzistencia dát môže vyplývať z rozdielnych štatistických metód, štruktúry vzájomného obchodu či korupcie a následného falšovania colných dokumentov. Za záujem sledovaných štátov tak považujem konsolidáciu štatistických údajov na platforme ŠOS. Vychádzam z predpokladu, že znalosti o skutočnom objeme obchodnej výmeny medzi štátmi by mohli viesť k racionálnejším návrhom ako a ktorým smerom postupovať v rozvoji vzájomných ekonomických vzťahov.

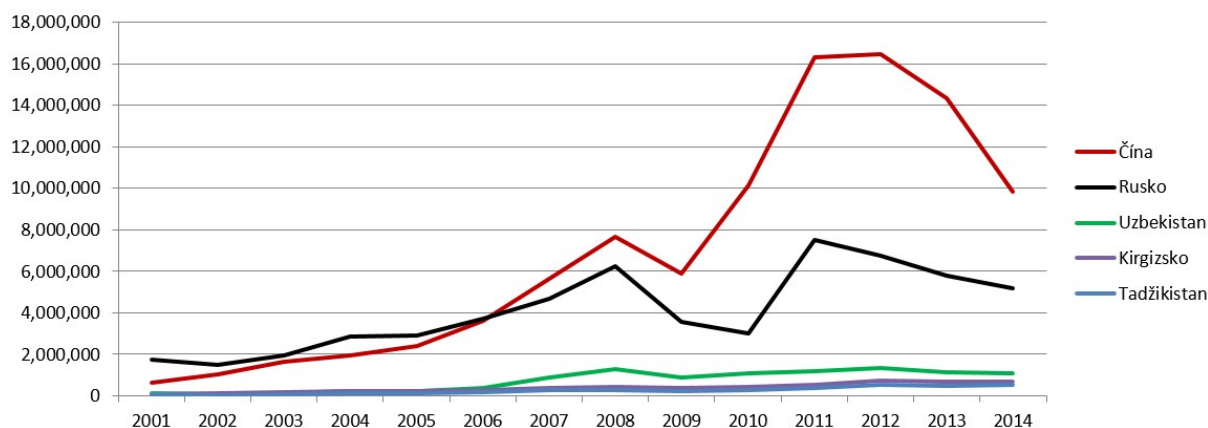
⁷⁸ Swanström, N. et Oppenheimer, L., *Invisible Ink: Looking for the Lost Trade between China, Russia, and Central Asia*, Institute for Security & Development Policy, Policy Brief No. 117, March 2013, <http://www.isdp.eu/images/stories/isdp-main-pdf/2013-swanstrom-oppenheimer-invisible-ink.pdf> (stiahnuté 1. 5. 2015)

Graf č. 1 – Kazachstan – import v rámci ŠOS (v tis. USD)

Zdroj: autor na základe údajov International Trade Center

Graf č. 2 – Kazachstan – export v rámci ŠOS (v tis. USD)

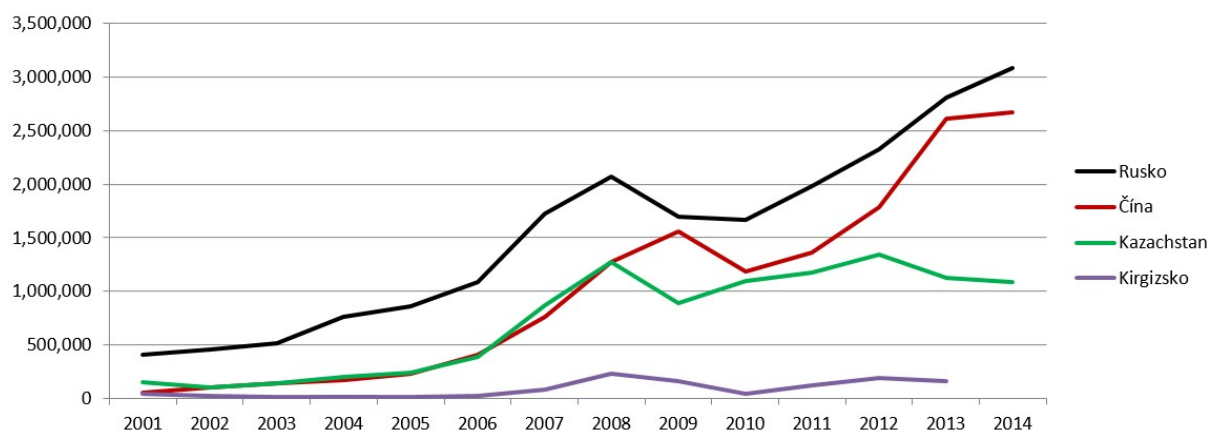

Zdroj: autor na základe údajov International Trade Center

Kazašská ekonomika je zo skúmaných štátov najväčšia, čo sa prejavuje i na objeme vzájomnej obchodnej výmeny v rámci ŠOS. Kým v prípade kazašského exportu najviac tovarov a služieb smeruje do Číny, najväčšiu časť kazašského importu v peňažnom vyjadrení prichádza z Ruska, s ktorým mal Kazachstan v roku 2014 negatívnu obchodnú bilanciu vo výške 8,5 mld USD. Ostatné štáty Strednej Ázie tvoria v obchodnej výmene Kazachstanu len zlomok z celkovej výmeny. I keď sa vzájomná obchodná výmena medzi Kazachstanom na jednej strane a Kirgizskom a Tadžikistanom od roku 2001 do roku 2014 zhruba desať násobila, ich vzájomný obchod v roku 2014 zaostáva za kazašskou obchodnou výmenou s mnohými geograficky vzdialenými krajinami. V oblasti exportu sú tak pre Kazachstan

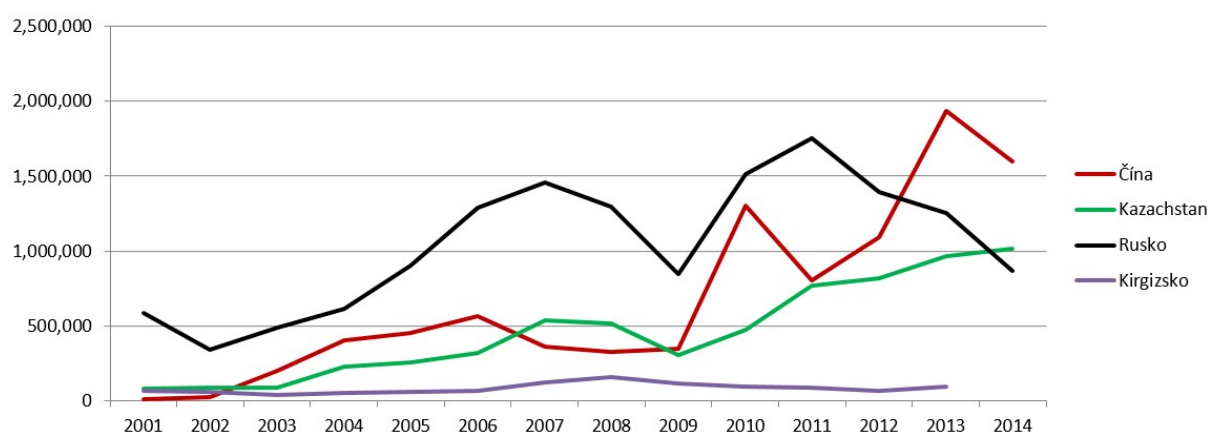
významnejšími partnermi napr. Holandsko, Rakúsko či Rumunsko, v prípade importu do Kazachstanu ich predbehla i Česká republika.

Graf č. 3 – Uzbekistan – import v rámci ŠOS (v tis. USD)

Zdroj: autor na základe údajov International Trade Center

Graf č. 4 – Uzbekistan – export v rámci ŠOS (v tis. USD)

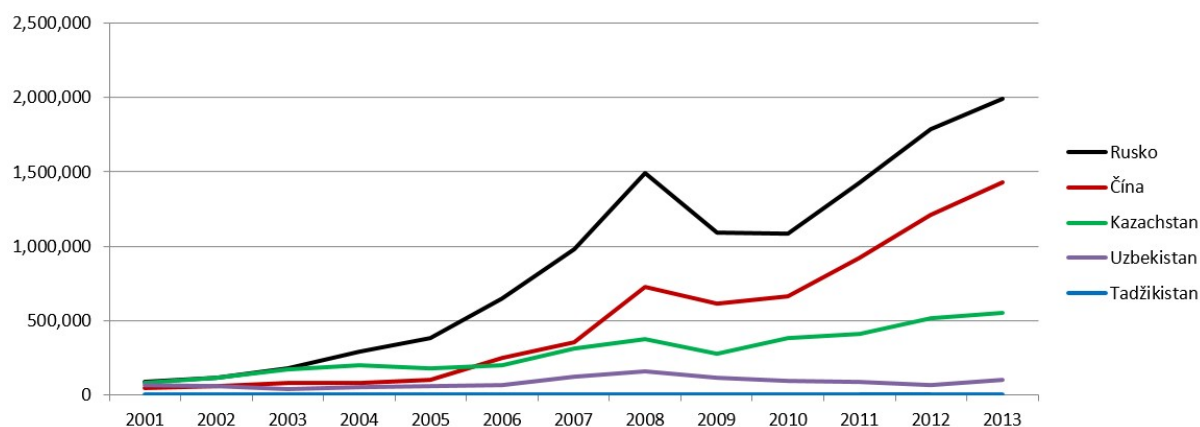
Zdroj: autor na základe údajov International Trade Center

Uzbeckej zahraničnej obchodnej výmene dominuje Rusko a Čína. S oboma krajinami mal Uzbekistan v roku 2014 negatívnu obchodnú bilanciu. Relatívne vyrovnaná je vzájomná obchodná výmena medzi Uzbekistanom a Kazachstanom a uzbecký export do Kazachstanu v roku 2014 prvý krát za sledované obdobie presiahol objem uzbeckého exportu do Ruska. Vzájomný obchod medzi Uzbekistanom a Kirgizskom síce rastie, rast uzbeckého exportu do Kirgizska sa v relatívne dlhom časovom období rokov 2001 až 2013 len z 1,5 násobil a uzbecký

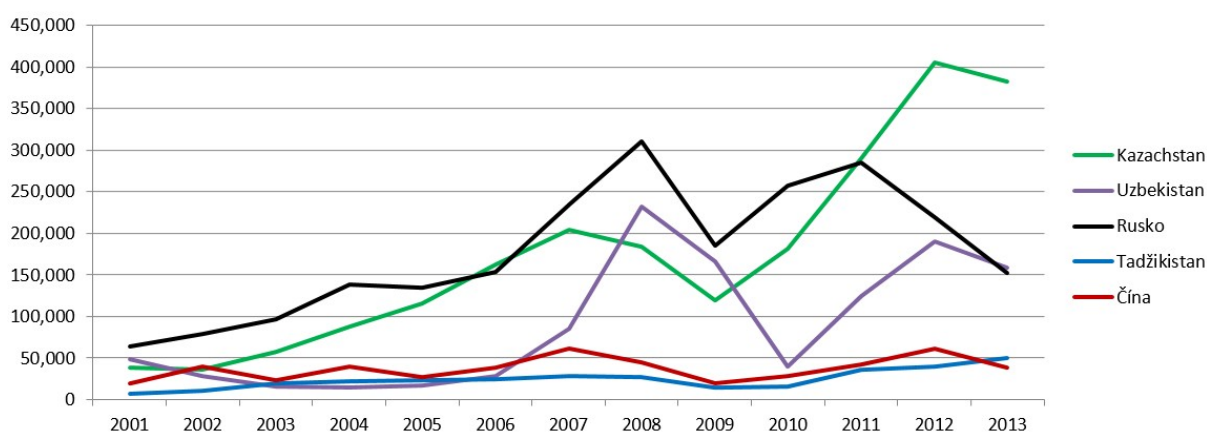
import z Kirgizska sa v rovnakom období zhruba z 3 násobil. Údaje o vzájomnom obchode s Tadžikistanom nie sú k dispozícii.

Graf č. 5 – Kirgizsko – import v rámci ŠOS (v tis. USD)

Zdroj: autor na základe údajov International Trade Center

Graf č. 6 – Kirgizsko – export v rámci ŠOS (v tis. USD)

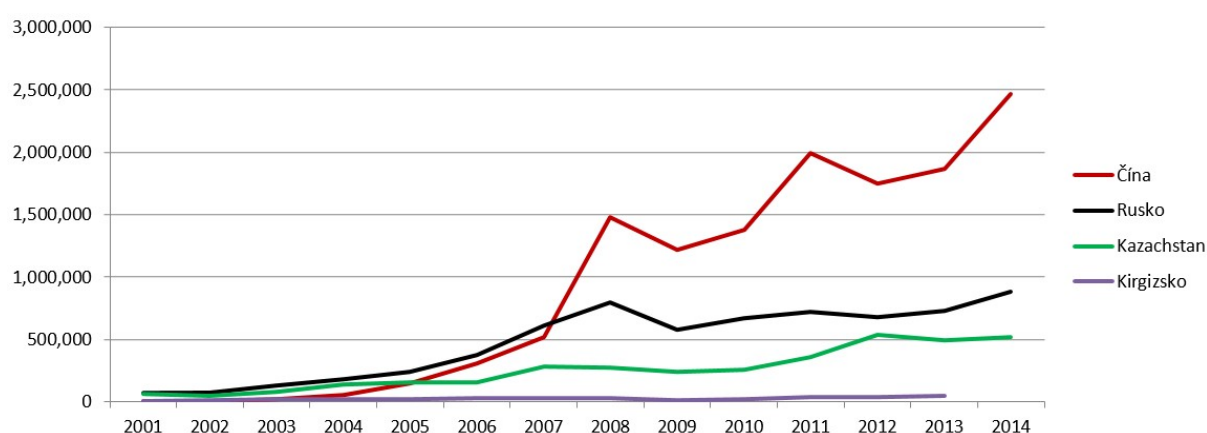
Zdroj: autor na základe údajov International Trade Center

Zahraničný obchod Kirgizska je charakteristický negatívnou obchodnou bilanciou s Ruskom, Čínou a Kazachstanom. V prípade kirgizského exportu sa v posledných rokoch prejavuje stúpajúci trend vo vzťahu ku Kazachstanu, ktorý sa v roku 2013 stal hlavnou exportnou destináciou kirgizských služieb a tovarov. Kým import ruských a čínskych produktov smerom do Kirgizska v roku 2013 rástol, naopak kirgizský export do Číny a Ruska klesal. Pre vzájomný kirgizsko-uzbecký obchod je charakteristické striedanie rastu a poklesu. Najúspešnejším rokom vo

vzájomnom obchode medzi Kirgizskom a Uzbekistanom bol rok 2008. Hodnoty dosiahnuté v exporte i importe neboli v nasledujúcich rokoch prekonalé.

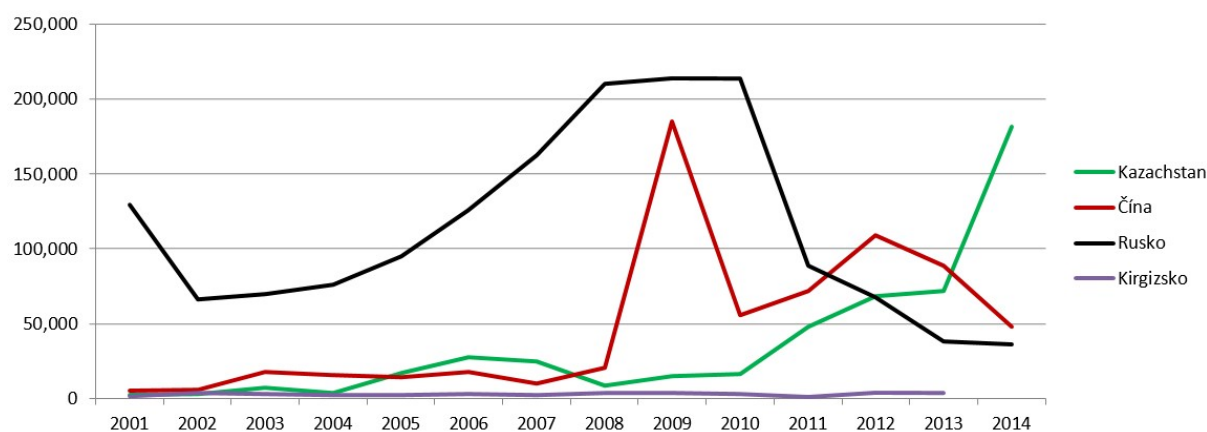
Zrejma je relatívne nízka vzájomná obchodná výmena medzi Kirgizskom a Tadžikistanom. Kirgizský import z Tadžikistanu zostával v rokoch 2001 až 2013 takmer bez zmeny, kirgizský export do Tadžikistanu sa približne z 8 násobil. Pri porovnaní kirgizských importných ukazovateľov predbehli v roku 2013 Tadžikistan i štáty ako Česká republika, Slovinsko či Moldavsko.

Graf č. 7 – Tadžikistan – import v rámci ŠOS (v tis. USD)

Zdroj: autor na základe údajov International Trade Center

Graf č. 8 – Tadžikistan – export v rámci ŠOS (v tis. USD)

Zdroj: autor na základe údajov International Trade Center

Tadžikistan má podobne ako Kirgizsko negatívnu obchodnú bilanciu s Čínou i Ruskom. Tadžický import z Číny sa v rokoch 2001 až 2014 zvýšil viac ako 450 krát,

kým tadžický export do Číny sa v rovnakom období približne len z 8 násobil a v posledných rokoch má klesajúcu tendenciu.

Vo vzťahu k Rusku je tadžický export mierne rastúci, naopak v prípade importu z Ruska je badateľný prudký pokles, kedy hodnota importu z Ruska predstavoval v peňažnom vyjadrení v roku 2014 len 17 % z celkovej hodnoty v roku 2010. Opačnú tendenciu má tadžický export do Kazachstanu, ktorý v rokoch 2001 až 2014 vzrástol 80 násobne a je zhruba 4 krát väčší než export do Číny a 5 krát väčší než export do Ruska. Údaje o vzájomnom tadžicko-uzbeckom obchode nie sú k dispozícii.

Na záver tejto časti chcem uviesť, že v odbornej literatúre je možné sa stretnúť s dvoma protichodnými názormi o význame ŠOS v ekonomickej spolupráci svojich členov. Politický predstavitelia radi zdôrazňujú veľký význam ŠOS v tejto oblasti, existujú však i hlasy, ktoré kriticky a otvorene hovoria o prázdnych proklamáciách a nenaplnených očakávaniach. Zakharov sa domnieva, že žiadna z členských krajín dnes nie je pripravená navrhnúť ďalšiu integráciu ŠOS, napr. do podoby únie.⁷⁹

Za neúspechy ŠOS v ekonomickej oblasti považujem nenaplnenie čínskych cieľov na vytvorenie Rozvojovej banky ŠOS, ktorá by financovala ekonomické projekty ŠOS. Verbálne stále dochádza k zdôrazňovaniu významu vzniku takejto banky pre ekonomický rast členov ŠOS, fakticky však z dôvodu ruského implicitného nesúhlasu sa tento projekt ďalej nerozvíja.⁸⁰ Obdobná situácia platí v prípade návrhu na vytvorenie zóny voľného obchodu v rámci ŠOS, ktorú Čína navrhuje vytvoriť od roku 2003,⁸¹ ako aj neschopnosti členských štátov sa po rokoch zhodnúť na texte dohody o uľahčení medzinárodnej cestnej dopravy.⁸²

Z uvedených neúspechov vyplýva, že medzi členmi ŠOS absentuje spoločný pohľad na budúci rozvoj ekonomických vzťahov v rámci ŠOS. V prípade, že tento

---

⁷⁹ Zakharov, V., *Driving by SCO Highway*

⁸⁰ Rickleton, Ch., *By Opposing SCO Development Bank, Is Russia Biggest Loser?*, Eurasianet, 25 March 2015, <http://www.eurasianet.org/node/72701> (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁸¹ Fenwick, J., *Chinese Investment in Central Asia: With or Without the SCO?*, cogitASIA, 3 November 2014, <http://cogitasia.com/chinese-investment-in-central-asia-with-or-without-the-sco/> (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁸² Kley, D., *China's SCO Challenges*, The Diplomat, 5 December 2013, <http://thediplomat.com/2013/12/chinas-sco-challenges/> (stiahnuté 1. 5. 2015)

stav bude pretrvávajúť i naďalej, zostanú idey ŠOS v ekonomickej oblasti len nenaplnenými ambíciami.

5.1 Energetický klub

Ďalší ekonomický rozvoj sledovaných krajín je nevyhnutne spojený s dostatočným prísunom energetických surovín, resp. energie všeobecne. Z nižšie uvedených tabuliek, vytvorených z dostupných zdrojov U. S. Energy Information Administration, je zrejmé, že mnou skúmané krajiny tvoria vo vzťahu k energetickým zdrojom relatívne heterogénnu skupinu.

Kazachstan je krajina bohatá na plyn i ropu, a spolu s jeho geografickou polohou je prirodzeným záujmom Kazachstanu vývoz nerastného bohatstva. Väčšina nálezísk ropy a plynu sa nachádza v západnej časti krajiny, pomerne ďaleko od potenciálnych čínskych zákazníkov. Transport kazašskej ropy z kaspickej oblasti bol donedávna závislý na ruskej sieti ropovodov, čím bola historicky vytvorená závislosť Kazachstanu na Rusku pri transporte energetických zdrojov, a Rusko i po rozpade Sovietskeho zväzu pozorne sleduje kazašské projekty, ktoré by mohli jeho výsostné postavenie narušiť.⁸³ V posledných rokoch došlo k výstavbe nových transportných potrubí. K dnešnému dňu bola úspešne dokončená konštrukcia ropovodu z kazašského Atyaru na pobreží Kaspického mora do západo-čínskeho mesta Alashankou. Projekt bol rozdelený do niekoľkých etáp a stále prebieha zvyšovanie prepravnej kapacity. Kým v roku 2013 sa ropovodom Atyaru – Alashankou prepravovalo 12 miliónov ton ropy, v roku 2015 by preprava mala dosiahnuť 20 miliónov ton ropy ročne.⁸⁴ Okrem ropy, exportuje Kazachstan do Číny i plyn a je najväčším producentom uránu na svete a najväčším dodávateľom uránovej rudy do Číny.⁸⁵ Tieto údaje dokumentujú obrovskú závislosť Kazachstanu na vývoze nerastných surovín. Zdroje z exportu ropy

---

⁸³ Kuchyňková, P., et Šmíd, T., *Rusko jako geopolitický aktér v postsovětském prostoru* (Brno, Masarykova univerzita, 2006), 145

⁸⁴ Socor, V., *Kashagan deal good for more than China*, Asia Times online, 10. 7. 2013, http://atimes.com/atimes/Central_Asia/CEN-01-100713.html (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁸⁵ Cutler, R. M., *China Deepens Energy Cooperation In Central Asia*, Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program, 5. 1. 2013, <http://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/12723-china-deepens-energy-cooperation-in-central-asia.html> (stiahnuté 1. 5. 2015)

tvoria až 44 % štátneho rozpočtu⁸⁶ a podľa údajov International Trade Center až 75,8 % celkového vývozu Kazachstanu tvoria palivá. To otvára otázku rizík spojených s touto závislosťou. Pomerne ľahko získané finančné zdroje môžu potláčať do úzadia potreby reformovania kazašského hospodárstva. Zníženie cien ropy na svetových trhoch znamená nižšie príjmy kazašského štátneho rozpočtu, čo indikuje nielen možné sociálne nepokoje do budúcnosti. Preto považujem za záujem Kazachstanu nielen ďalší vývoz nerastného bohatstva ale zároveň i diverzifikáciu jeho hospodárstva a exportu.

Uzbekistan je krajina bohatá na plyn a v menšom rozsahu i na ropu. Existujúca sieť plynovodov umožňuje transport plynu do Ruska, Kazachstanu a Kirgizska. Uzbekistan slúži tiež ako tranzitná krajina pre zemný plyn, ktorý prúdi z Turkménska do Ruska a Číny.⁸⁷ Paradoxne, napriek obrovským zásobám plynu má Uzbekistan problémy s jeho ťažbou a zásobovaním domáceho trhu, ktoré viedli k zastaveniu exportu do Číny v roku 2014.⁸⁸ Vo vzťahu k Tadžikistanu a Kirgizsku, Uzbekistan neváha využívať dodávky svojho nerastného bohatstva ako nástroj nátlaku. Na začiatku roku 2013 zastavil vývoz plynu do Tadžikistanu kvôli nesúhlasu so stavbou tadžickej hydroelektrárne, v prípade Kirgizska v roku 2014 odôvodnil zastavenie dodávok plynu neexistenciou zmluvného podkladu po tom, čo skrachovaný Kyrgyzgaz prešiel pod kontrolu ruského Gazpromu.⁸⁹

Tadžikistan a Kirgizsko sú krajiny, ktorých produkcia a zásoby ropy a plynu sú minimálne, a sú tak závislé na dovoze týchto surovín z okolitých krajín. Na druhej strane však tieto krajiny z dôvodu svojej horskej charakteristiky už v súčasnosti produkujú viac elektrickej energie z vodných zdrojov než spotrebúvajú. Do budovania tadžickej energetickej infraštruktúry investuje v posledných rokoch Čína.⁹⁰ Veľké investície smerujú i z Ruska, ktoré sa podieľalo na stavbe vodnej elektrárne Sangtuda a zameriava sa i na prieskum uhľovodíkových ložísk, ktoré by mohli Tadžikistanu

---

⁸⁶ Adjasov, I., *Sodružestvo pri nízkej cene na naftu*, Newskaz, 8. 12. 2014, <http://www.newskaz.ru/comment/20141208/7307794.html> (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁸⁷ Country Analysis Note - Uzbekistan, U.S. Energy Information Administration, <http://www.eia.gov/countries/country-data.cfm?fips=uz> (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁸⁸ Washington, T., *Uzbekistan stops gas exports to China*, Natural Gas Daily, 9. 5. 2014, <http://interfaxenergy.com/gasdaily/article/7906/uzbekistan-stops-gas-exports-to-china> (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁸⁹ Trilling, D., *Two Months Since Gas Cut, Kyrgyz Losing Patience with Gazprom*, Eurasianet, 9 June 2014, <http://www.eurasianet.org/node/68481> (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁹⁰ Zarifi, H., *Tadžikistan i Kitaj: dobrososedstvo, družba i sotrudničestvo vo imja mira, stabil'nosti i procvetaniya*, 27.4.2010, <http://russian.people.com.cn/31521/6964733.html> (stiahnuté 1.5.2015)

zaistiť energetickú sebestačnosť.⁹¹ V rámci ŠOS tak za záujem Kirgizska a Tadžikistanu v energetickej oblasti vidím ich schopnosť vyvážať energetickú energiu, čo si vyžaduje investície do infraštruktúry. Budovanie nových hydroelektrární a priehrad však zostáva sporným bodom vo vzájomných vzťahoch medzi Kirgizskom a Tadžikistanom na jednej strane a Uzbekistanom na strane druhej. Kým prvé dve krajiny sa snažia o výstavbu nových elektrární v Rogunu (Tadžikistan) a Kambarate (Kirgizsko) a považujú tieto projekty za riešenie svojich problémov s dostatkom energie, Uzbekistan i Kazachstan varujú pred potencionálnym narušením dodávok pitnej vody vo svojich krajinách. Uzbecký prezident Karimov neváha v tejto súvislosti používať rétoriku o možnom vzniku vojenského konfliktu.⁹²

Aktivita v oblasti energetickej spolupráce by bolo možné na prvý pohľad subsumovať pod tzv. Energetický klub, ktorý je iniciatívou ruského prezidenta z roku 2006. Napriek tomu, že táto iniciatíva vzbudila mimo ŠOS obavy z využívania energetických zdrojov pre „politické účely“, faktická aktivita tohto klubu je nízka a energetické vzťahy medzi členmi ŠOS majú dvojstranný charakter. Podľa Kassenovej cieľom vytvorenia tejto štruktúry nebolo vytvorenie skutočnej energetickej aliancie so Strednou Áziou, Čínou a Iránom ale „... skôr využiť potenciál ohrozenia takého spojenectva pri rokovaní so Západom“.⁹³ V súčasnej dobe je táto ruská iniciatíva viac-menej bez výsledkov, i keď jej nie je možné uprieť potenciál napr. pri koordinácii cien produktov či harmonizácii potrieb producentov (Kazachstan, Uzbekistan, Rusko) a príjemcov (Tadžikistan, Kirgizsko, Čína). Vo vzťahu k energetickej energii by mohol Energetický klub umožniť dostatočné zásobovanie Kirgizska a Tadžikistanu ropou a plynom výmenou za energetickú energiu, ktorá by mohla prúdiť do Kazachstanu, Uzbekistanu či Číny.

---

⁹¹ Alieva, R., R., *Integracija Respubliki Tadžikistan v mirovnoe soobščestvo*, KM, 2. 12. 2012, <http://www.km.ru/referats/332524-integratsiya-respubliki-tadzhikistan-v-mirovnoe-soobshchestvo> (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁹² Lillis, J., *Uzbekistan Leader Warns of Water Wars in Central Asia*, Eurasianet, 7 September 2012, <http://www.eurasianet.org/node/65877> (stiahnuté 1. 5. 2015)

⁹³ Kassenova, N., *The Shanghai Cooperation Energy Club – Purpose and Prospects*, In: Overland, I., *Caspian Energy Politics – Azerbaijan, Kazakhstan and Turkmenistan*, (Oxon: Routledge, 2010), 174

Tabuľka č. 4 – Ropa – ukazovatele z roku 2013 v tis. barelov

	Produkcia	Spotreba	Export (+) / import (-)	Rezervy (v mld barelov)
Kazachstan	1658,27	258,18	1400,09	30
Kirgizsko	0	35,09	-35,93	0,04
Tadžikistan	0,21	15,29	-15,08	0,01
Uzbekistan	94,75	105,58	-10,83	0,59
Čína	4459,41	10303,00	-5843,59	24,65
Rusko	10763,74	3515,14	7248,60	80

Zdroj: autor na základe dát z U. S. Energy Information Administration

Tabuľka č. 5 – Plyn – ukazovatele z roku 2012 v mld. kubíkov

	Produkcia	Spotreba	Export (+) / import (-)	Rezervy (v bn kubíkov)
Kazachstan	416,26	386,59	29,66	85
Kirgizsko	0,31	15,14	-14,83	0,2
Tadžikistan	0,62	7,26	-6,64	0,2
Uzbekistan	2221,52	1861,30	360,21	65
Čína	3665,56	5073,92	-994,86	155,38
Rusko	21763,93	15710,94	6052,99	1688,23

Zdroj: autor na základe dát z U. S. Energy Information Administration

Tabuľka č. 6 – Elektr. energia – ukazovatele z roku 2012 v mld. kilowatthodín

	Produkcia	Spotreba
Kazachstan	81,79	76,21
Kirgizsko	14,97	9,94
Tadžikistan	17,53	14,42
Uzbekistan	49,91	45,21
Čína	4768,32	4467,92
Rusko	1012,48	889,33

Zdroj: autor na základe dát z U. S. Energy Information Administration

Záver

Predmetom skúmania tejto práce boli záujmy členských štátov ŠOS – s užším zameraním na štáty stredoázijského regiónu.

Teoretické koncepcie medzinárodných vzťahov neposkytujú jednotnú definíciu pojmu „záujem štátu“. V ponímaní tradičnej realistickej tradície, ktorá je autorkou tohto pojmu, je záujmom štátu získanie moci, ktorá je stotožňovaná s vojenskou silou. Vzhľadom na v tejto práci poskytnutú charakteristiku sledovaných štátov, sa nedomnievam, že národným záujmom týchto štátov je cesta, ktorú ponúka realistická tradícia. Vhodnejšou alternatívou sa javí liberálne-idealistická tradícia, ktorá štát charakterizuje ako konglomerát rôznych záujmov. Regionálne blízke štáty sú na sebe navzájom prirodzene závislé a akýkoľvek potencionálny vojenský konflikt sa tak javí ako iracionálny. Najmladším teoretickým prúdom je behaviorizmus, ktorého prístup je založený na racionálnom hodnotení určitých atribútov. Takéto hodnotenia, využité i v tejto práci, nám môžu pomôcť určovať konkrétne smery ďalšieho rozvoja vzájomných vzťahov medzi členskými krajinami ŠOS.

Aké sú teda konkrétne záujmy jednotlivých členov ŠOS z regiónu Strednej Ázie? A aké možnosti naplnenia týchto záujmov im vlastne ŠOS ponúka? Odpoveď na tieto otázky bude mať vždy subjektívny charakter. Na základe celkového kontextu tejto práce dospievam k záveru, že prioritnými záujmami stredoázijských členov ŠOS je oblasť ekonomickej spolupráce a bezpečnostná sféra. Samotná ŠOS sa však javí pri naplňovaní týchto záujmov ako vágna organizácia s obmedzenými výsledkami.

Oblasť bezpečnosti sa javí ako jediná oblasť, v ktorej ŠOS dospela k hmatateľným výsledkom – či už to bolo prijatie medzinárodných zmlúv zameraných na posilnenie bezpečnosti a dôvery v regióne, tak i každoročné spoločné vojenské cvičenia. Rozbor štatistických údajov potvrdzuje, že stredoázijské krajiny nie sú v súčasnej dobe ohrozené fenoménom terorizmu, voči ktorému je ŠOS taktiež zameraná, v takom rozsahu ako je to v prípade Ruska a Číny. Väčším ohrozením stredoázijských štátov sa javí pašovanie narkotík a s ním súvisiaca kriminalita.

Analýza ekonomických ukazovateľov sledovaných štátov ukazuje, že ekonomický rozvoj je ich prirodzeným primárnym záujmom. Zároveň je však potrebné dodať, že je zložitá identifikovať oblasti economickej spolupráce, pre ktoré predstavuje existencia ŠOS reálne prínosy. Rozpory medzi dvoma najväčšími členmi poukazujú na absenciu spoločnej perspektívy ďalšieho rozvoja ekonomických vzťahov. Stredoázijské krajiny môžu profitovať zo šírenia čínskeho vplyvu a jeho ekonomických investícií v regióne, i keď by sa jednalo o sféru mimo rámec ŠOS.

Ruský návrh Energetického klubu zostáva i po rokoch len v rovine teoretických diskusií, a podobne ako v prípade economickej spolupráce, nepriniesol hmatateľné výsledky. Vzťahy v tejto oblasti zostávajú v podobe bilaterálnych väzieb, opätovne mimo rámec ŠOS.

Kým v prípade Ruska a Číny sa primárnymi záujmami vo vzťahu k Strednej Ázii javí vyvažovanie hegemonického postavenia USA vo svete, sekundárne bezpečnostná spolupráca v prípade Ruska a ekonomická spolupráca v prípade Číny, za spoločné záujmy všetkých štyroch stredoázijských členov ŠOS považujem:

- Ekonomická spolupráca
- Bezpečnostná spolupráca
- Spolupráca na rozvoji dopravnej infraštruktúry
- Riešenie energetických otázok
- Riešenie otázok súvisiacich s vodnými zdrojmi.

Tabuľka č. 7 – Špecifické záujmy stredoázijských členov ŠOS

Kazachstan	- vývoz nerastného bohatstva a súčasná diverzifikácia exportu
Kirgizsko	- energetická sebestačnosť - riešenie sporov s Uzbekistanom
Tadžikistan	- energetická sebestačnosť - ochrana pred hrozbami z Afganistanu - riešenie sporov s Uzbekistanom
Uzbekistan	- schopnosť vývozu nerastného bohatstva - ochrana pred hrozbami z Afganistanu - riešenie sporov s Kirgizskom a Tadžikistanom

Summary

This work deals with the interests of the SCO member states - with a narrower focus on the Central Asian states.

Theoretical concepts of international relations do not provide a uniform definition of "state interest". In the perception of traditional realist tradition is the state interest focused on gaining the power, which is identified with military force. Due to characteristics of the countries in question provided in this work, I do not consider the way that offers the realistic tradition as the national interests of the countries. A more suitable alternative seems to be liberal-idealist tradition which characterizes the state as a conglomerate of different interests. Regionally close states are naturally dependent on each other and therefore any potential military conflict appears to be irrational. The youngest theoretical concept, behavioralism, is based on rational assessment of particular attributes. Such assessments, used also in this work, can help us to determine concrete directions of further development of relations among the member states of the SCO.

What are the specific interests of individual members of the SCO from the Central Asian region? And what options for achieving these interests actually SCO offers? The answer to these questions will always have a subjective character. Based on the overall context of this work I conclude that the priority interests of the Central Asian members of the SCO are in the area of economic cooperation and security sphere. The SCO itself in fulfilling these interests, however, seems to be a vague organisation with limited results.

Security cooperation appears to be the only area in which the SCO achieved tangible results - whether it were the international treaties aimed at strengthening security and confidence in the region as well as annual joint military exercises. Analysis of statistical data confirms that the Central Asian countries are not currently threatened by phenomenon of terrorism, on which the SCO is also focused, to the extent as in the case of Russia and China. Greater threats to Central Asian states seems to be smuggling narcotics and the related criminality.

Analysis of economic indicators of the monitored countries shows that economic development is naturally their primary interest. But it is also necessary to add that it is difficult to identify areas of economic cooperation in relation to which the existence of SCO is a real benefit. Discrepancies between the two largest members indicate a lack of a common perspective of further development of economic relations. Central Asian countries can benefit from the spread of Chinese influence and its economic investment in the region, although outside the SCO scope.

The Russian proposal of the Energy Club remains even after years only the subject of theoretical discussions, and as in the case of economic cooperation, it did not bring tangible results. Relations in this area remain in the form of bilateral ties, again outside the SCO scope.

While in the case of Russia and China seems to be the primary interest in relation to Central Asia balancing the hegemonic position of the US in the world, secondary interest security cooperation in case of Russia and economic cooperation in case of China, the common interests of all four Central Asian members of the SCO are the following:

- Economic cooperation
- Security cooperation
- Cooperation in the transport infrastructure development
- Addressing the energy issues
- Addressing the issues related to water resources.

Table – Specific interests of the Central Asian member of the SCO

Kazakhstan	- export of mineral resources and export diversification
Kyrgyzstan	- energy self-sufficiency - settlement of disputes with Uzbekistan
Tajikistan	- energy self-sufficiency - protection against threats from Afghanistan - settlement of disputes with Uzbekistan
Uzbekistan	- ability to export mineral resources - protection against threats from Afghanistan - settlement of disputes with Kyrgyzstan and Tajikistan

Použitá literatura

Primárne zdroje:

Al-Qahtani, M., The Shanghai Cooperation Organization and the Law of International Organizations, Chinese Journal of International Law (2006) 5 (1)

Ambrosio, T., Catching the 'Shanghai Spirit': How the Shanghai Cooperation Organization Promotes Authoritarian Norms in Central Asia, Europe-Asia Studies, October 2008; 60(8)

Bearce, D. H. et Bondanella, S., Intergovernmental Organizations, Socialization and Member-State Interest Convergence, International Organization, Vol. 61, No. 4 (Autumn, 2007)

Bruce, G., Definition of Terrorism Social and Political Effects, Journal of Military & Veterans' Health, May 2013, Vol. 21 Issue 2

Drulák, P., Teorie mezinárodních vztahů (Praha: Portál, 2003)

Morgenthau, H. J., et Thompson, K. W., Politics among nations: the struggle for power and peace, (New York: McGraw-Hill, 1993)

Ondřej, J., Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní (Plzeň: Vyd. Aleš Čeněk, 2012)

Polemitis, B., How can Central Asian republics benefit from The Shanghai Cooperation Organization? Harvard Asia Quarterly. Spring 2004, Vol. 8 Issue 2

Sakwa, R., Russian Politics and Society (London: Routledge, 2008)

Swanström, N. et Oppenheimer, L., Invisible Ink: Looking for the Lost Trade between China, Russia, and Central Asia, Institute for Security & Development Policy, Policy

Brief No. 117, March 2013, <http://www.isdp.eu/images/stories/isdp-main-pdf/2013-swanstrom-oppenheimer-invisible-ink.pdf>

Ulitin, R. R., Sootnošenie ponjatij "nacional'nyj interes" i "nacional'naja bezopasnost" v trudah zapadnyh i otečestvennyh issledovatelej, Vestnik Nižegorodskogo universiteta im. N.I. Lobačevskogo, Serija Istorija. Politologija. Meždunarodnye otnošenija, 1/2003

Sekundárne zdroje:

Abdurasulov, A., Uzbekistan, ključevoj perevaločnyj punkt dlja prekrašenija vojny v Afganistane, zaprešaet inostrannye voennye bazy, InoPressa, 31 avgusta 2012, <http://www.inopressa.ru/article/31aug2012/csmonitor/uzbekistan.html>

Adjasov, I., Sodružestvo pri nizkoj cene na neft, Newskaz, 8. 12. 2014, <http://www.newskaz.ru/comment/20141208/7307794.html>

Alieva, R., R., Integracija Respubliki Tadžikistan v mirovoe soobščestvo, KM, 2. 12. 2012, <http://www.km.ru/referats/332524-integratsiya-respubliki-tadzhikistan-v-mirovoe-soobshchestvo>

Annan, K., Two concepts of sovereignty, The Economist, Sep 16, 1999, <http://www.economist.com/node/324795>

Brief introduction to the Shanghai Cooperation Organisation, SCO website, <http://www.sectsco.org/EN123/brief.asp>

Brletich, S., Central Asia: Hizb-ut-Tahrir on the rise, ISN ETH Zurich, 8 Aug 2008, <http://www.isn.ethz.ch/Communities-and-Partners/Partner-Network/Detail/?lng=en&id=88668>

Country Analysis Note - Uzbekistan, U.S. Energy Information Administration, <http://www.eia.gov/countries/country-data.cfm?fips=uz>

Cutler, R. M., China Deepens Energy Cooperation In Central Asia, Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program, 5. 1. 2013,
<http://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/12723-china-deepens-energy-cooperation-in-central-asia.html>

Daly, J. C. K., How Real is the Jihadi Threat to Kazakhstan?, Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program, 9. 7. 2014,
<http://www.cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13043-how-real-is-the-jihadi-threat-to-kazakhstan?.html>

Fenwick, J., Chinese Investment in Central Asia: With or Without the SCO?, cogitASIA, 3 November 2014, <http://cogitasia.com/chinese-investment-in-central-asia-with-or-without-the-sco/>

Charta Organizácie spojených národov

Illicit Drug Trends in Central Asia, UN Office on Drugs and Crime, Regional Office for Central Asia, April 2008, https://www.unodc.org/documents/regional/central-asia/Illicit%20Drug%20Trends_Central%20Asia-final.pdf

Incident summary: Kazakhstan, 11/12/2011, Taraz, GTD,
<http://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtid=201111120020>

Incident summary: Kyrgyzstan, 06/29/2002, Bishkek, GTD,
<http://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtid=200206290001>

Incident summary: Uzbekistan, 03/31/2004, Yalangach, GTD,
<http://www.start.umd.edu/gtd/search/IncidentSummary.aspx?gtid=200403310002>

Kassenova, N., The Shanghai Cooperation Energy Club – Purpose and Prospects, In: Overland, I., Caspian Energy Politics – Azerbaijan, Kazakhstan and Turkmenistan, (Oxon: Routledge, 2010)

Kennan, G. F., Morality and Foreign Policy, Foreign Affairs, Winter 1985/86, Volume 64, Number 2, <http://www.foreignaffairs.com/articles/40521/george-f-kennan/morality-and-foreign-policy>

Kley, D., China's SCO Challenges, The Diplomat, 5 December 2013, <http://thediplomat.com/2013/12/chinas-sco-challenges/>

Kratochvíl, P. et Drulák, P, eds., Encyklopedie mezinárodních vztahů, (Praha: Portál, 2009)

Kucera, J., Germany And Uzbekistan Strike New Air Base Deal, Eurasianet, 5 November 2014, <http://www.eurasianet.org/node/70771>

Kuchyňková, P., et Šmíd, T., Rusko jako geopolitický aktér v postsovětském prostoru (Brno, Masarykova univerzita, 2006)

Lillis, J., Uzbekistan Leader Warns of Water Wars in Central Asia, Eurasianet, 7 September 2012, <http://www.eurasianet.org/node/65877>

Mashrab, F., Russian arms nudge Central Asia to edge, Asia Times online, 8. 1. 2014, http://www.atimes.com/atimes/Central_Asia/CEN-01-080114.html

Mill, J. S., On Liberty and Other Essays, (Digireads.com Publishing, 2010)

Najibullah, F., Explainer: What's Going On In Tajikistan's Gorno-Badakhshan?, RFE/RL, 29 May 2014, <http://www.rferl.org/content/tajikistan-explainer-gorno-badakhshan/25403342.html>

Observer status for the Shanghai Cooperation Organization in the General Assembly, United Nations A/59/517, Report of the Sixth Committee, 13 October 2004, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/553/63/PDF/N0455363.pdf?OpenElement>

Prantl, J., „The Shaghai Cooperation Organization: Legitimacy through (Self-) Legitimation?“, In: Zaum, D. eds., Legitimizing international organizations (Oxford, Oxford University Press, 2013)

Raison d'état, Oxford Dictationaries,
<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/raison-d'%C3%A9tat>

Rickleton, Ch., By Opposing SCO Development Bank, Is Russia Biggest Loser?, Eurasianet, 25 March 2015, <http://www.eurasianet.org/node/72701>

Rickleton, Ch., Central Asia: Can China's Silk Road Vision Coexist with a Eurasian Union?, Eurasianet, November 2014, <http://www.eurasianet.org/node/70891>

Rotar, I., The Tablighi Jamaat: A Soft Islamization from the Ferghana Valley to Russia's Turkic Regions?, Eurasia Daily Monitor Volume: 10 Issue: 12, 23 January 2013, http://www.jamestown.org/regions/centralasia/single/?tx_ttnews%5Bpointer%5D=8&tx_ttnews%5Btt_news%5D=40356&tx_ttnews%5BbackPid%5D=657&cHash=a3df3932b0622cf0d3bedc3b39261676#.VUe8Mfmqqko

Sabyrbekov, A., Bishkek Hosts The 2013 SCO Summit, The Central Asia - Caucasus Analyst, 18. 9. 2013, <http://www.cacianalyst.org/publications/field-reports/item/12810-bishkek-hosts-the-2013-sco-summit.html>

Salimov, O., Central Asian Republics Participate in SCO Drills in China, The Central Asia-Caucasus Analyst, 14. 8. 2014, <http://www.cacianalyst.org/publications/field-reports/item/13028-central-asian-republics-participate-in-sco-drills-in-china.html>

Shasha, D., China to provide 10-billion-dollar loan to SCO members, Xinhuanet, 16. 6. 2009, http://news.xinhuanet.com/english/2009-06/16/content_11552439.htm

Schmitz, A., Whose conditionality? On the failure of sanctions on Uzbekistan, Central Asia-Caucasus Analyst, 11 November 2009, 3,
<http://www.silkroadstudies.org/component/jifile/download/ZjBmNjA0N2ViMDljMDkYzVhNGVmMzExY2ZmOWYwMTA=/091111analyst-pdf.html>

Smolík, J., Úvod do studia mezinárodních vztahů, (Praha: Grada Publishing, 2014)

Socor, V., Kashagan deal good for more than China, Asia Times online, 10. 7. 2013,
http://atimes.com/atimes/Central_Asia/CEN-01-100713.html

Trilling, D., Two Months Since Gas Cut, Kyrgyz Losing Patience with Gazprom,
Eurasianet, 9 June 2014, <http://www.eurasianet.org/node/68481>

UN data statistics, <http://data.un.org/>

Uzbekistan: Independence to the Andijan Massacre, Berkley Center for Religion,
Peace & World Affairs, Georgetown University,
<http://berkleycenter.georgetown.edu/essays/uzbekistan-independence-to-the-andijan-massacre>

Varshalomidze, T., et Ali, M., Interactive: Russia's foreign military bases, Russia has
set up several new stations for its forces in post-Soviet states while maintaining some
of its older bases, Al Jazeera, 9 May 2014,
<http://www.aljazeera.com/indepth/interactive/2014/05/interactive-russia-foreign-military-bases-201459104513678477.html>

Waltz, K. N., Theory of International Politics (New York: McGraw-Hill, 1979)

Washington, T., Uzbekistan stops gas exports to China, Natural Gas Daily, 9. 5. 2014,
<http://interfaxenergy.com/gasdaily/article/7906/uzbekistan-stops-gas-exports-to-china>

Weitz, R., Uzbekistan: A Peek Inside an SCO Anti-Terrorism Center, Eurasianet, 25
September 2012, <http://www.eurasianet.org/node/65960>

World Development Indicators: Size of the economy, The World Bank,
<http://wdi.worldbank.org/table/1.1>

World Drug Report 2013, United Nations Office on Drugs and Crime, 2013, 33
http://www.unodc.org/unodc/secured/wdr/wdr2013/World_Drug_Report_2013.pdf

Xiaodong, Z., The Shanghai Cooperation Organisation and Counter-Terrorism Cooperation, Institute for Security and Development Policy, Asia Paper, August 2012, http://www.isdp.eu/images/stories/isdp-main-pdf/2012_zhao_the-shanghai-cooperation-organisation.pdf

Zakharov, V., Driving by SCO Highway, Info SCO, 26. 3. 2015, <http://www.infoshos.ru/en/?idn=13224>

Zarifi, H., Tadžikistan i Kitaj: dobrososedstvo, družba i sotrudničestvo vo imja mira, stabil'nosti i procvetanija, 27.4.2010, <http://russian.people.com.cn/31521/6964733.html>

Zhao, H., Security Building in Central Asia and the Shanghai Cooperation Organization, In: Slavic Eurasia's Integration into the World Economy and Community, 21st Century COE Program Slavic Eurasian Studies, No. 2, Sapporo, 2004, 288, http://src-h.slav.hokudai.ac.jp/coe21/publish/no2_ses/4-2_Zhao.pdf

Akty ŠOS:

Biškekskaja deklaracija glav gosudarstv Respubliki Kazahstan, Kitajskoj Narodnoj Respubliki, Kyrgyzskoj Respubliki, Rossijskoj Federacii i Respubliki Tadžikistan, 25 avgusta 1999. Ministerstvo Justicii Kyrgyzskoj Respubliki, <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/17529>

Deklaracija o sozdanii Šanhajskoj organizacii sotrudničestva, 2001/6/15, ŠOS, <http://www.sectsko.org/RU123/show.asp?id=83>

Dušanbinskaja deklaracija glav gosudarstv Respubliki Kazahstan, Kitajskoj Narodnoj Respubliki, Kyrgyzskoj Respubliki, Rossijskoj Federacii i Respubliki Tadžikistan, 5 ijulja 2000. Ministerstvo Justicii Kyrgyzskoj Respubliki, <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/17530>

Soglašenje meždu Kyrgyzskoj Respublikoj, Kitajskoj Narodnoj Respublikoj i Respublikoj Tadžikistan o točke styka gosudarstvennyh granic treh gosudarstv, 5

ijulja 2000, Ministerstvo Justicii Kyrgyzskoj Respubliki,
<http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/17374>

Soglašenje meždu Respublikoj Kazahstan, Kitajskoj Narodnoj Respublikoj i Kyrgyzskoj Respublikoj o točke styka gosudarstvennyh granic treh gosudarstv, 25 avgusta 1999, Ministerstvo Justicii Kyrgyzskoj Respubliki,
<http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/17376>

Soglašenje meždu Respublikoj Kazahstan, Kyrgyzskoj Respublikoj, Rossijskoj Federacii, Respublikoj Tadžikistan i Kitajskoj Narodnoj Respublikoj ob ukreplenii doverija v voennoj oblasti v rajone granicy, 26 aprlja 1996. Kazakhstan.news-city.info, http://kazakhstan.news-city.info/docs/sistems/dok_pegdcz.htm

Soglašenje meždu Rossijskoj Federacii, Respublikoj Kazahstan, Kirgizskoj Respublikoj, Respublikoj Tadžikistan i Kitajskoj Narodnoj Respublikoj o vzaimnom sokrašenii vooružennyh sil v rajone granicy, 24 aprlja 1997. Kazakhstan.news-city.info, http://kazakhstan.news-city.info/docs/sistems/dok_oeqibi/index.htm

Sovmestnoe zjavenie glav gosudarstv Respubliki Kazahstan, Kitajskoj Narodnoj Respubliki, Kyrgyzskoj Respubliki, Rossijskoj Federacii, Respubliki Tadžikistan, Respubliki Uzbekistan, 2001/1/15, ŠOS,
<http://www.sectsco.org/RU123/show.asp?id=84>

Sovmestnoe zjavenie učastnikov Almatinskoj vstreči - Respubliki Kazahstan, Kitajskoj Narodnoj Respubliki, Kyrgyzskoj Respubliki, Rossijskoj Federacii i Respubliki Tadžikistan, 3 ijunja 1998. Ministerstvo Justicii Kyrgyzskoj Respubliki,
<http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/17531>

Šanhajskaja konvencija, 2001/6/15, ŠOS,
<http://www.sectsco.org/RU123/show.asp?id=82>

Treaty on Long-Term Good-Neighborliness, Friendship and Cooperation Between the Member States of the Shanghai Cooperation Organization, SCO,
<http://www.sectsco.org/EN123/show.asp?id=71>

Hartija Šanhajskoj organizaciji sotrudništva, 2002/6/7, ŠOS,
<http://www.sectsco.org/RU123/show.asp?id=82>